

EXAMENSARBETE
Hösten 2007
Läroarbldningen

Skönlitteratur
En väg till elevers läs-
och skrivutveckling
i årskurs 2

Författare
Teija Hansson
Sofie Zorec

Handledare
Wiveca Friman

www.hkr.se

Skönlitteratur

En väg till elevers läs- och skrivutveckling i årskurs 2

Abstract

Syftet med studien var att se hur pedagoger uppfattar att de använder sig av skönlitteratur i läs- och skrivutveckling. I den refererade litteraturen kan vi se hur viktigt det är att använda sig av skönlitteratur för att lära eleverna läsa och skriva. Även föräldrarnas roll belystes och hur pedagogerna använde sig av bibliotek för att kunna erbjuda eleverna variation på skönlitteratur. I den kvalitativa intervjun med halvstrukturerade frågor framkom det att pedagogerna använder sig av skönlitteratur men att det inte förekommer i den omfattning som man skulle önska för att eleverna ska utvecklas maximalt. Litteraturen tar upp en mängd olika arbetssätt där man kan använda skönlitteratur för att utveckla elevernas läsning och skrivning. Pedagogerna använder sig mest av skönlitteratur vid högläsning. Vidare diskuteras vad läroplanen och kursplanen säger om skönlitteraturens vara i skolan.

Ämnesord: skönlitteratur, högläsning, läs- och skrivutveckling i år två

INNEHÅLL

1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte	6
1.3 Problemformulering	6
1.4 Disposition	6
1.5 Definition	6
2. LITTERATURGENOMGÅNG	7
2.1 Sociokulturellt perspektiv	7
2.1.1 Två forskares uppfattning av Vygotskijs teori	7
2.1.2 Vygotskijs grundsyn på människan och dess lärande	7
2.2 Genomgång av styrdokument	8
2.2.1 Kursplan	8
2.2.2 Läroplan	9
2.3 Arbetssätt med skönlitteratur	9
2.3.1 Pedagogisk grundtanke	9
2.3.2 Högläsning	10
2.3.3 Boksamtal	11
2.3.4 Individuell och tyst läsning	12
2.3.5 Läsning/skrivning med föräldrar	13
2.3.6 Berättarbok	13
2.3.7 Bibliotekets betydelse	14
2.3.8 Vem väljer skönlitteratur/litteratur?	15
2.3.9 Bokpresentation	16
2.3.10 Klassrumsmiljö	17
2.3.11 Skrivande	18
3. EMPIRI	20
3.1 Metod	20
3.2 Etiska överväganden	21
3.3 Urval	21
3.4 Beskrivning av undersökningsgruppen	22
3.5 Resultat	22
3.5.1 Intervjufråga 1	22
3.5.2 Intervju fråga 2	23
3.5.3 Intervjufråga 3	24
3.5.4 Intervjufråga 4	25
3.5.5 Intervjufråga 5	27
3.5.6 Intervjufråga 6	28
3.5.7 Intervjufråga 7	29
3.5.8 Intervjufråga 8	31
3.5.9 Intervjufråga 9	32
3.6 Analys	32
3.6.1 Skönlitteraturens betydelse	32
3.6.2 Medveten planering	33

3.6.3 Utveckla skriftspråket genom skönlitteratur	33
3.6.4 Utveckla läsningen genom skönlitteratur	33
3.6.5 Bibliotekens betydelse.....	34
3.6.6 Läsning av skönlitteratur på fritiden	34
3.6.7 Föräldrars betydelse vid läsning av skönlitteratur.....	34
3.6.8 Klassrumsmiljö.....	35
3.6.9 Kompetensutveckling.....	35
4. DISKUSSION	37
4.1 Metoddiskussion	37
4.2 Teoretikers, <i>Lpo94</i> och <i>Kursplanens</i> syn på läs- och skrivutveckling	37
4.3 Föräldrarnas betydelse vid läsning av skönlitteratur	38
4.4 Hur pedagoger arbetar med skönlitteratur	39
4.5 Individuell, tyst läsning och berättarbok vid läsning av skönlitteratur	41
4.6 Klassrumsmiljöns och bibliotekens inverkan	42
4.7 Skönlitteraturens betydelse vid skrivning.....	44
4.8 Vem väljer skönlitteratur och bokpresentation.....	44
4.9 Kompetensutveckling	46
5 SAMMANFATTNING	48
Referenslista.....	50
Bilaga 1	

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Vi är två studenter som har läst två olika inriktningar på Högskolan i Kristianstad. De inriktningar som ligger till grund är *Språk och skapande 0-12 år*, vilket bygger på ett tematiskt arbete som är ämnesövergripande, och *Barnets lärande lärarens roll* i svenska och samhällskunskap 6-12 år. Att läsa skönlitteratur är en aktivitet som på senare tid har utsatts för hård konkurrens från andra medier såsom TV och datorer. Genom föreläsningar och litteratur har vi fått vetskap om hur viktig skönlitteraturen är för barns läs- och skrivutveckling. Under den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen (som fortsättningsvis kommer att benämnas Vfu) har vi sett alltför många elever som är omotiverade till läsning och endast läser för att de måste. Vi vill med detta arbete stärka vår egen användning av skönlitteratur i vår framtida pedagogiska yrkesroll. Det är viktigt att ta reda på vilka pedagogiska redskap som används och om dessa är tillräckliga för att främja elevernas läs- och skrivutveckling.

Det fanns tendenser som pekade på att vissa pedagoger inte använde skönlitteratur i någon större utsträckning. Under utbildningen har vi fått lära oss många olika metoder för hur vi skall kunna lära eleverna att läsa och det som vi har ansett vara det viktigaste är att läsningen är meningsfull för eleverna. Smith (2000) poängterar att det finns två grundvillkor för att eleverna ska kunna lära sig att läsa och det är att de finner läsningen intressant och att de ska bli vägleda av en mer erfaren läsare. Vidare säger han att "Lärarens ansvar är inte att lära barnen att läsa utan att göra det möjligt för dem att lära sig läsa" (2000, s.14). Han påpekar att vi lär oss att läsa genom att öva och att läsning skall vara meningsfullt. I *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet* (2006 som vidare kommer att benämnas Lpo94), står det att varje elev ska behärska "det svenska språket och kunna lyssna och läsa aktivt"... (2006, s.10). Anledningen till att vi inte koncentrerade oss på endast läs- eller skriv- utveckling är att vi anser att dessa går hand i hand. Smith (2000) hänvisar till att om man skiljer på aktiviteterna läsning och skrivning så försvåras elevernas möjligheter att lära sig läsa och skriva.

1.2 Syfte

Vårt syfte är att undersöka hur yrkesverksamma pedagoger förhåller sig till skönlitteratur i läs- och skrivinlärning samt hur de använder sig av det och i vilken omfattning. Vi vill med detta stärka vår egen användning av skönlitteratur i vår framtida pedagogiska yrkesroll.

1.3 Problemformulering

Hur upplever pedagoger som är verksamma i skolår 2 att de använder sig av skönlitteratur i barns läs- och skrivutveckling?

Anledningen till att vi använt oss av ordet ”upplever” i vår problemformulering är på grund av att vi *ej* har gjort några observationer och kan därför inte med säkerhet säga hur pedagogerna använder skönlitteraturen i läs – och skrivutveckling.

1.4 Disposition

Arbetet börjar med en inledning som innehåller bakgrund och syfte med problemformulering. Därefter följer dispositionen och en definition av ordet skönlitteratur. Sedan följer en grundlig genomgång av litteraturen som valts att studeras ingående. I denna kommer en koppling till det sociokulturella perspektivet som följs upp av styrdokumentens riktlinjer och vår pedagogiska grundsyn. Vidare resonerar vi om litteraturens olika sätt att arbeta med skönlitteratur samt klassrumsmiljöns betydelse för läs- och skrivutvecklingen. I den empiriska delen presenteras intervjuer av åtta pedagoger som arbetar med elever i årskurs två. Den empiriska delen följs av en resultat- och analysdel. I diskussionen jämförs teorin med empirin och förtydligar vår slutsats. Sammanfattningen avslutar uppsatsen.

1.5 Definition

Enligt *Nationalencyklopedin* (2007) är ordet skönlitteraturs betydelse litteratur såsom poesi, dramatik, fiktionsprosa och essäistik. Litteraturen är i motsats till faktaböcker inte endast uppbyggd på ren fakta utan innehåller konstnärliga ambitioner. Med aktiv användning av skönlitteratur i klassrummet menar vi: att pedagogen utgår från skönlitteratur och använder sig av det på många olika sätt i undervisningen. Det kommer att tas upp olika arbetssätt i litteraturgenomgången som har skönlitteratur som utgångspunkt.

När det benämns pedagoger i uppsatsen menas lärare i skolår två.

2. LITTERATURGENOMGÅNG

Inledningsvis kommer det sociokulturella perspektivets betydelse förankras i vad det betyder för läs- och skrivutveckling samt påvisa skönlitteraturens betydelse genom att anknyta detta med teorin. Vi kommer även att belysa föräldrarnas betydelse för barnens utveckling och diskutera betydelsen av innehållet i de skönlitterära böcker som eleverna eller lärarna väljer. Den optimala klassrumsmiljön som främjar läs- och skrivutvecklingen kommer också att tas upp. Vi har som utgångspunkt använt oss av en nutida forskare vid namn Karin Jönsson (2007).

2.1 Sociokulturellt perspektiv

I nedanstående stycke kommer vi kortfattat att ta upp två forskares uppfattning om Vygotskij samt Vygotskijs egna tankar om grundsynen på människan och hur människan lär.

2.1.1 Två forskares uppfattning av Vygotskijs teori

Det sociokulturella synsättet betonar att individen lär i sociala sammanhang och Vygotskij menar att det tänkande barnet utvecklas i samspel med omgivningen. Vygotskij poängterar att det är den språkliga miljö som barnet växer upp i som är av betydelse för hur det utvecklas (Lindö 2002). I Säljö (2005) kan man läsa om Vygotskijs tankar kring individen, han menar att människan föds med ett språk och att detta sedan utvecklas i samspel med andra. Författaren poängterar att språket utvecklas efterhand som fler erfarenheter fås och används i sociala sammanhang.

2.1.2 Vygotskijs grundsyn på människan och dess lärande

Vygotskij (1995) menar att människan tolkar och förstår sin omgivning med hjälp av tecken vilken benämns som en psykologisk teori, samt att den utgår från en helhetssyn. Vygotskij anser att analysera vetenskapligt är en av de viktigaste konstruktionerna vid analyser av sagor, myter, legender och drömmar. De hjälper oss att förstå att dessa fantastiska skapelser är en kombination av beståndsdelar som tagits från verkligheten och sedan använts i fantasin. Författaren menar att det är tvunget att bredda erfarenheterna som barnet har och ge det en bra grund att stå på för dess produktiva aktivitet. Vygotskij poängterar hur viktigt det är att miljön kring barnet är anpassad för den verksamhet som bedrivs, han anser att miljön är en faktor som man ofta missar och därför är den i hög grad väsentlig.

Vygotskij (1995) skriver också att det litterära språket är symboliskt för de elever som går i skolan. Vidare menar han att barnen i de lägre åldrarna i skolan har svårt att uttrycka sig skriftligt eftersom de inte är i det utvecklingsstadiet när det gäller skriftspråket, de uttrycker sig hellre genom det muntliga eftersom det är mer utvecklat hos barnen. Han förklarar det tydligare genom att skriva att barnen inte kan ta del av skriftspråket eftersom det är så komplext med alla sina lagar, vilket bidrar till att det blir abstrakt och obegripligt. Att skriftspråket är så abstrakt bidrar till att barnen inte förstår varför de ska skriva och fördelen med det. Han menar att lärarens uppgift blir att stimulera barnet till skrivning genom att skapa behov av det. ”När barnet har något att skriva om, skriver det med stort allvar” (1995, s.61). Vygotskij skriver om hur några elever hade fått skapa en tidning. Genom att skapa en tidning kom alla de olika elevernas resurser till användning, någon var bra på att klippa, någon på att skriva och så vidare. Alla elever bidrog frivilligt i det skapande arbetet och lärde på så vis av varandra. Han menar att om eleverna får arbeta på detta sätt får de en tydlig konkret bild av hur skriftspråket kan användas och förstår då nyttan med det.

2.2 Genomgång av styrdokument

I nedanstående kapitel kommer styrdokumentens betydelse att redovisas när det gäller skönlitteratur vid läs- och skrivutveckling.

2.2.1 Kursplan

I *Kursplanen* (2002) betonas det att eleverna ska ”utveckla sin förmåga att tala, lyssna, se, läsa och skriva samt att uppleva och lära av skönlitteratur”... (s.96). Det står att eleverna ”utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läser på egen hand och av eget intresse” (s.96-97). Vidare kan man läsa att ”Språkförmågan har stor betydelse för allt arbete i skolan och för elevernas fortsatta liv och verksamhet. Det är därför ett av skolans viktigaste uppdrag att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling” (s.96). I kursplanen finns det angivet vilka mål skolan ska sträva mot. Ett av de mål som eleverna ska ha uppnått i slutet av det femte skolåret lyder. ”Eleven skall kunna läsa med flyt både högt och tyst och uppfatta skeenden och budskap i böcker och saklitteratur skrivna för barn och ungdom, kunna samtala om läsningens upplevelser samt reflektera över texter” (s.99).

2.2.2 Läroplan

All undervisning i grundskolan ska enligt *Lpo94* (2006) anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Det innebär att undervisningen aldrig kan utformas lika för alla elever. Elevernas läsförmåga spelar en betydande roll i skolarbetet och för deras språkutveckling. I styrdokumentet för grundskolan förklaras vilken betydelse språkförmågan har och hur viktigt det är att eleverna utvecklar sitt språk. I de mål och riktlinjer som finns angivna för grundskolan i *Lpo94* står följande att läsa. ”Skolan skall sträva efter att varje elev utvecklar ett rikt språk samt förstår betydelsen av att vårda sitt språk”(s.9) ”Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift,”(s.10). Ett rikt språk utvecklas genom både kommunikation, läsning och skrivning.

I arbetets syfte tar vi upp läsning och skrivning men fokus läggs på läsutvecklingen.

För att uppfylla detta strävansmål är det oerhört viktigt att eleven känner sig motiverad till att läsa och att arbeta med den lästa texten. Att öka elevernas motivation till läsning av skönlitteratur bidrar således till att uppfylla de mål som finns uppställda både i *Lpo94* och i grundskolans *kursplan*.

2.3 Arbetssätt med skönlitteratur

De nedanstående kapitlen kommer inledningsvis att stödja vår pedagogiska grundsyn genom forskaren Karin Jönsson, för att sedan ta upp olika författares ståndpunkter då det gäller olika arbetsmetoder vid användning av skönlitteratur i elevers läs- och skrivutveckling.

2.3.1 Pedagogisk grundtanke

Anledningen till att vi valt att forska om skönlitteratur sammanfaller med Jönssons (2007) beskrivning av den pedagogiska grundtanken.

- *Undervisningen ska knyta an till elevernas erfarenheter – både till direkta erfarenheter och till indirekta erfarenheter som exempelvis gestaltas i skönlitteraturen.*
- *Användningen av skönlitteratur är central.*
- *Svenska integreras med andra ämnen.*
- *Olika multimodala uttrycksmedel (bild, text, drama och lek) ingår som naturliga och ofta förekommande uttrycksformer.*
- *Elevernas egen språkproduktion är viktig. De kommunicerar med varandra inom klassen och med andra utanför klassen.*

- *Undervisningen är inte beroende av traditionella läromedel.*
- *Val av teman och arbetsformer ska ske under så demokratiska former som möjligt.*
- *Arbetet ska vara inriktat på förståelse. Skolan behöver arbeta med begrepp som hjälper barn att urskilja olika aspekter på fenomen i omvärlden och relationer mellan olika fenomen. Barn behöver begreppen för att förstå.*
- *Undervisningen bygger på grundtanken att språk utvecklas i funktionella sammanhang, dvs. då eleverna använder språk och litteratur i undersökande och kunskapssökande arbete.*

(Jönsson, 2007, s.19)

2.3.2 Högläsning

Ett av de arbetssätt som vi tar upp i arbetet är högläsning och i Jönssons klassrum kan det se ut så här. Eleverna får lyssna till en berättelse som Jönsson (2007) har valt och det sker oftast en halvtimme varje dag. Författaren menar att känslan av gemenskap ökar genom att de tillsammans möter andras erfarenheter som kan bearbetas vid högläsning. Då behöver eleverna inte rikta sin koncentration på att läsa själva utan kan rikta det mot textens innehåll och pedagogen kan med fördel välja en längre text. Vidare menar författaren att vid användandet av rösten och kroppsspråket kan det nästan liknas vid en föreställning där eleverna får uppleva spänd förväntan, dramatik och känsla. Jönsson beskriver sin pedagogiska roll i klassrummet vid högläsningen som intensiv då hon måste vara uppmärksam på att alla elever förstår den lästa texten samt om det dyker upp några funderingar.

Högläsning för barn är ett måste, anser Ekström och Isaksson (2003). Författarna menar att barnen inte blir lata läsare för att de får höra högläsning även i fortsättningen när de lärt sig läsa själva. Vidare poängterar de att ”läslusten, ordförrådet, språkförståelsen, människokunskapen, intresset för andra tider, andra länder” (2003, s.3) ökar genom att någon läser högt för barnen. Alleklev och Lindvall (2000) skriver att eleverna upptäcker böckernas makt att roa, trösta, utmana, tillfredsställa och förskräcka när de finner mening i texten. Allt detta ökar elevernas motivation till att läsa och de anser att elevernas intresse för läsning ökar när pedagogen läser för dem, läser med dem och när de har möjlighet att läsa själva. Ekström & Isaksson (2003) menar att vuxna tror att barnen inte klarar av att lyssna till så kallade kapitelböcker utan att böckerna måste innehålla bilder och då underskattar man elevernas skicklighet. Det gäller bara att hitta rätt litteratur till rätt tillfälle anser de. Det är viktigt att underlätta för eleverna när de inte har förmågan att läsa själva helt och hållet eller inte kan läsa alls. Man kan ta hjälp av elever som kan läsa och genom att man läser för dem så hjälper

man dem med tre viktiga mål anser Smith (2000). Dessa mål går ut på att eleverna ska förstå hur en text fungerar, de ska få hjälp med att bli bekanta med skriftspråket samt ska de få en rimlig chans att lära sig hur texten fungerar. Vidare anser författaren att det är viktigt att läsa för barnen men att det är ännu viktigare att läsa tillsammans med dem. Genom att de får följa med i texten så utvecklar de en förståelse för ord som de lär sig känna igen och de söker aktivt efter dessa ord i andra texter samtidigt som de väljer ut ytterligare ord som de vill lära sig.

Alla barn bör under hela skoltiden få höra minst ett stycke högläsning varje dag påpekar Chambers (1995). Stycket behöver inte tvunget läsas av läraren men läraren bör se till så att eleven får tillgodose sig högläsningen. Vidare skriver han att anledningen med högläsning för barn är att det får möjlighet att upptäcka hur en text är uppbyggd eftersom eleven lyssnar efter vad som ska komma i texten. Denna kunskap kan de sedan använda när de ska läsa på egen hand. Sedan står det att "all skriven text är som teatermanus" (s.68) och någon måste visa den som inte kan hur texten blir magisk, på detta sätt får lyssnaren upptäcka hur skiljetecken och meningsrytm för berättelsen vidare. Den som läser har också en viktig uppgift genom att välja texter som lyssnaren kanske inte hade klarat av på egen hand, genom att göra detta förs utvecklingen framåt hos lyssnaren. Han poängterar också den sociala gemenskapen som tillkommer vid läsning tillsammans, vilket även skapar trygghet.

2.3.3 Boksamtal

När läsning sker tillsammans med barnen när de är små så behandlas bokens innehåll mycket enkelt. Bokens innehåll och utseende är det som samtalen handlar om. När barnen blir större vidareutvecklas dessa samtal genom att gå in på vad som händer och varför det händer och nästa steg i utvecklingen är diskussioner med barnet om vad det tycker och tänker efter deras egna värderingar. Det är på detta sätt som boksamtal introduceras enligt Langer (2005). Att arbeta med eleverna genom att diskutera litteratur som de upplevt genom gemensam läsning är ett sätt att öka elevernas förståelse för det lästa. Chambers (1993) påpekar att det är viktigt att eleverna får lov att berätta hur de har upplevt en bok och att det inte finns något som är rätt eller fel. Vidare menar Chambers att på detta sätt utvecklas en förståelse för det lästa och att det är pedagogens uppgift att se till att eleverna känner sig trygga och vill dela med sig av sina tankar. Enligt Chambers är det viktigt att val av bok blir rätt då den ska användas till boksamtal och att samtalet inte bör handla om slumpmässigt valda böcker utan de ska grunda sig på vilken kunskap som eleverna behöver utveckla. Norstedt håller med om att vi ska

erbjuda eleverna möjligheter att diskutera skönlitteratur genom boksamtal och hon påvisar att det har redovisats goda resultat i samband med ett projekt där eleverna fick läsa och samtala om böcker (Blomqvist & Wood 2006). Ett annorlunda sätt att arbeta med boksamtal enligt Wagner (2004) är att eleverna arbetar genom att vara faddrar till varandra vid läsningen. De elever som är ”goda” läsare får läsa för de eleverna som inte har samma läsförmåga. Det är fadderbarnet som bestämmer vilken bok som faddern skall läsa. När de har läst boken samtalar de om innehållet och läsfaddern vet att den har en mycket viktig uppgift för att få fadderbarnet intresserat.

2.3.4 Individuell och tyst läsning

Som utgångspunkt har Jönsson (2007) skrivit i sin avhandling att eleverna ska välja litteratur för sin individuella läsning. Då är det eleverna själva som bestämmer vilken skönlitterär bok de vill läsa. Författaren anser att det är lika viktigt att avsätta tid för att eleverna ska hinna läsa tyst som att ha högläsning och hon avsätter cirka 30 minuter till individuell läsning. Vid den individuella läsningen sprider eleverna ut sig i skolans byggnad för att hitta en vrå som passar dem och när de har läst ut sin bok har de möjlighet att samtala om den antingen med pedagogen eller med en kamrat som läst samma bok. Vidare säger författaren om eleverna får ha en bänkbok som de kan läsa i när de är färdiga med någon uppgift så är risken stor att eleverna inte uppfattar läsningen som något viktigt. Det kan vara så att vissa elever aldrig får tid att läsa i sin bänkbok då de ej hunnit bli färdiga med sina uppgifter som de varit ålagda att göra. Enligt boken *Lyckas med läsning* (2001), som är en svensk publikation av forskning om läs- och skrivutveckling i Nya Zeeland, menar författaren att en av de viktigaste aktiviteterna när det gäller läsning är att eleverna ska få läsa självständigt men att pedagogen ska övervaka vilken sorts litteratur som eleverna läser. Det anses vara viktigt att läsa ofta och mycket, alltså måste det avsättas tid för läsning i skolan varje dag. Alleklev och Lindvall (2000) poängterar att elevernas självförtroende stärks om de får läsa böcker som är intressanta och att det som är viktigt med läsningen är att den upplevs positivt så att eleverna önskar fortsätta läsa. Författarna menar att ”Barnen lär sig läsa genom att läsa” ... (s.13) och att det är viktigt att ha med läsning och skrivning i alla aktiviteter. Författarna anser att läsning är en vana som måste grundläggas tidigt. Det är lärarens uppgift att göra självständig läsning till en lättillgänglig och attraktiv valmöjlighet i alla lägen. Alla elever ska få möjlighet till att läsa självständigt varje dag, både under skoltid men även i hemmet anser Chambers (1995). Vidare skriver han att det är lagom för barn som är mellan sju och åtta år att läsa femton minuter vid varje

lässtund, men bör då kanske istället läsa vid två tillfällen. Eleverna behöver också öva sig i att läsa tyst och omgivningen behöver vara anpassad så att eleverna får motivation till att läsa.

2.3.5 Läsning/skrivning med föräldrar

En överenskommelse som Jönsson (2007) gjort med föräldrarna till de elever som hon undervisar är att de ska fortsätta att läsa i en halvtimme i sin bok när de har kommit hem. Det är ingen regelrätt läsläxa som eleverna får då de inte kommer att förhöras dagen efter utan Jönsson menar att hon på detta viset kan skapa goda läsvanor i lugn och ro. Hon påpekar att det är en variation på hur mycket föräldrarna ställer upp och stöttar barnen. Värmon anser att föräldrarna är viktiga vid barnens läs- och skrivinläring (Blomqvist & Wood 2006). Hon menar att det är bra om föräldrarna inspirerar barnet att bli intresserad av det skrivna ordet genom att läsa högt för dem och att fortsätta med högläsning också efter att eleverna lärt sig läsa. Vidare menar hon att föräldrarnas attityd till läsning kan ha betydelse vid elevernas läs- och skrivinläring och om de skapar en rutin hemma som inbjuder till gemenskap vid läsningen så hjälper föräldrarna eleverna en bit på vägen.

Björk och Liberg (2004) menar att om pedagogen inbjuder föräldrarna till att samarbeta genom att presentera sitt pedagogiska program när det gäller elevernas läsutveckling så är mycket vunnet. Föräldrarna görs delaktiga genom att gemensamt diskutera hur arbetet med läsning både i skolan och hemma fungerar. Att föräldrarna inte hämmar utvecklingen genom att säga till barnet att det läser fel eller att det gissar för att de inte har förståelse hur barnet tolkar texten. Föräldrarna bör alltså känna till vilka olika strategier som används i skolan. De strategier som nämns är att läsningen sker med förförståelse och att eleverna har en uppfattning om innehållet. Björk och Liberg (2004) anser att om föräldrarna får information om att eleverna lär sig att skriva genom att skriva så ökar deras förståelse för att allting inte är rättstavat i elevernas texter. Författarna menar att föräldrarna bör ha en positiv inställning till det som eleverna åstadkommer med sin tidiga skrivning. Vygotskij (1995) menar att eleverna lär sig skriva när det finns behov av det och att det är pedagogens uppgift att skapa stimulerande uppgifter som lockar dem att skriva.

2.3.6 Berättarbok

Genom att använda sig av berättarböcker menar Jönsson (2007) att eleverna blir involverade i gemensamt läsande och berättande. De tar med sig en bok hem som de har valt ur ett visst

antal skönlitterära böcker som hänger synligt i klassrummet. De får ha boken hemma i två till tre veckor och under den tiden ska föräldrarna läsa den kanske som godnattsaga och hjälpa eleven att känna sig redo för att berätta boken för sina kamrater. Alltså behöver inte eleven kunna läsa då de återberättar böckerna med hjälp av bilderna. Jönsson anser att eleverna med hjälp av att berätta böcker som de läst, får en viktig uppgift att förmedla vidare till sina kamrater och på det viset får sin röst hörd genom att berätta om något som de känner att de vill dela med sig av. Alleklev och Lindvall (2000) menar att om eleverna får återberätta böcker för sina kamrater så har pedagogen fått kunskap om att eleven har förstått det som de fått läst för sig. Pedagogerna låter eleverna välja den bok som de helst vill höra bland de böcker som finns i klassrummet. De får ta med den hem och lyssna på den flera gånger hemma, för att så småningom ta med den och berätta den för klasskamraterna. Wagner (2004) frågar alltid eleverna innan om de är klara för att berätta sin bok för kamraterna. Författaren anser att det är viktigt att de känner sig säkra på att kunna berätta den utan att rabbla den utantill. De ska försöka göra kamraterna nyfikna på just den bok som han/hon har läst. Författaren har klargjort detta syfte för både eleverna och föräldrarna.

2.3.7 Bibliotekets betydelse

Det är eleven själv som väljer vilka skönlitterära böcker som hon vill läsa vid den enskilda läsningen säger Jönsson (2007). Det är tillgången av böcker på skolan som bestämmer vilka böcker som eleverna kan läsa. Nackdelen med att en bok är upptagen när en elev har fastnat för just den författaren är att intresset för boken kanske avtar. I Alleklev och Lindvall (2003) kan vi läsa om skolbibliotekens roll i skolan. De menar att skolbibliotekens största roll idag inte är att låna ut böcker till eleverna utan att ha litteratur som passar för elevernas dagliga skolarbete. Alleklev och Lindvall (2000) beskriver i sin första bok om att de anordnar sommarlovs- och jullovs läsning där de efter att ha läst fem böcker och skrivit recensioner om dem, får en möjlighet att vinna ”En bok för alla”. Författarna anser att det är viktigt att rikta den litteraturen som köps in till läsekretsen som finns. Därför finns det flera exemplar av samma bok i biblioteket så att de kan användas till temaarbeten av flera elever samtidigt. Pedagogerna har möjlighet att låna ett obegränsat antal böcker till klassrummet då bibliotekarierna vill uppmuntra till att skönlitteratur ska bli en naturlig del i elevernas vardag och i undervisningen (2000). För att göra skolbiblioteket mer tillgängligt för eleverna finns det inga dörrar som kan stängas. Eleverna ska känna sig välkomna in i biblioteket menar Jönsson (2007). I biblioteket finns det en matta som är en samlingspunkt för boksamtal och

sagoläsning. För att få ett större utbud till biblioteket har skolan satsat en del av läromedelspengarna på skönlitteratur istället. Om de inte finner något bland de böckerna finns det ett bibliotek att tillgå som har 4000 böcker att välja mellan säger Jönsson. Alleklev & Lindvall (2003) skriver också att de besöker kommunbiblioteket var fjärde vecka och då berättar bibliotekarien om 4-5 böcker för eleverna men de får också individuella boktips på olika svårighetsgrad av bibliotekarien. Efter detta får eleverna låna med sig högst fem böcker hem, innan nästa biblioteksbesök ska de ha hunnit läsa och återberätta böckerna.

2.3.8 Vem väljer skönlitteratur/litteratur?

Som åsikt har Jönsson (2007) att eleverna ska välja de skönlitterära böckerna som de läser vid individuell läsning själva, medan det är hennes uppgift som pedagog att välja litteratur till de gemensamma högläsningstunderna. Hon har inget emot att eleverna tar med sig böcker hemifrån och det är ofta så att eleverna frågar om råd när de ska hitta ”bra böcker” (2007, s.14) att läsa. Författaren har gett varje elev i klassen en skrivbok där de noterar vilka böcker som de läst, detta för att kunna följa elevernas val av böcker och ha en möjlighet att stötta dem i deras utveckling både i val av böcker och i läsning. Chambers (1993) menar att om en elev väljer en bok till exempel av Enid Blyton och tycker så bra om den att han väljer att läsa fler av samma författare och serie, så har eleven hamnat i ett läsande som Chambers betonar som ett ”platt läsande”. Han menar att eleven avsäger sig lusten att utforska världen vidare. Det kan jämföras med tron att jorden är platt och att läsaren inte kommer att upptäcka att den är rund.

Den litteratur som används idag i skolan väcker inte elevernas läslust menar Liberg (2006), utan de är framtagna för att de bygger på författarens uppfattning om vad som är lämplig litteratur för barn. Ofta är det samma bok som hela klassen läser ur och givetvis passar dessa texter vissa elever men ger mycket att önska när det gäller andra elever. Liberg anser att om elevernas språk ska utvecklas så ska verksamheten anpassas till varje enskilt barn då de befinner sig på olika nivåer i utvecklingen. Barn intresseras genom olika arbetssätt och lär sig språket genom att använda sig av olika medel och det viktigaste är att eleverna får ”delta i rikliga språkliga rum.”(s.147). Detta kan ske genom att eleverna får läsa skönlitterära böcker vid läs- och skrivutveckling.

2.3.9 Bokpresentation

Genom att låta eleverna berätta om böcker som de har fått höra av sina föräldrar, (berättarbok), så får enligt Jönsson (2007) alla elever lyssna till flera historier varje vecka och har en möjlighet att låna samma bok som kamraten då intresset ökat vid bokpresentationen. Det är viktigt som pedagog att läsa och ha vetskap om olika slags litteratur för att kunna erbjuda eleverna böcker som är i deras kunskapsnivå och är intressanta för dem att läsa menar författarna till *Lyckas med läsning* (2001). Henriksson (2000) menar att om pedagogen inte tycker om att läsa böcker så är det svårt för pedagogen att få eleverna intresserade av att läsa. Wagner (2004) betonar att hon berättar för eleverna att det är hennes arbete att få eleverna att tycka att det är roligt att läsa. Om någon inte tycker om att läsa så måste de berätta det för att hon ska kunna vidta åtgärder för att det ska bli roligt igen. Björk och Liberg (2004) menar att för att få eleverna intresserade kan läraren börja läsa högt ur en bok. Detta skapar vidare nyfikenhet till att läsa boken. Författarna menar att eleverna ska få välja vilka böcker de ska läsa själva fastän de kanske väljer en för svår bok. De väljer kanske att titta på bilderna eller så ber de läraren läsa boken högt för dem för att sedan kunna läsa den själv. Vidare anser författarna att skolan kan använda sig av bibliotekarien för att tipsa om olika sorters böcker och dessa böcker blir ofta väldigt populära vid boklån.

Det är vanligast att eleverna väljer en bok som en annan elev tidigare har läst påpekar Chambers (1995). Författaren menar att det verkligen lönar sig att låta eleverna att prata om böcker eftersom deras entusiasm smittar av sig på varandra vilket bidrar till att eleverna läser mer. Vidare skriver han att det är viktigt att läraren känner sina elever väl så de kan tillgodose eleverna med rätt böcker vid rätt tillfälle. Ett annat sätt som Chambers skriver om i sin bok är att man har speciella lektioner då eleverna får berätta om böckerna som de läst för varandra. Eleverna kan då göra en spännande presentation av boken men även berätta lite om författaren och om det finns fler böcker som är av samma typ eller om det är en serie. Boken som har presenterats ska gärna finnas i flera exemplar, så den kan lånas av många och finnas synlig i klassrummet några dagar. Det är viktigt att låta eleven förbereda sig inför en sådan bokpresentation. Eleverna kan även få presentera böcker i andra klasser och på andra skolor. Det är också viktigt att kunna ha dessa lektioner spontant om en elev kommer och vill berätta om en bok som den läst för sina klasskamrater.

2.3.10 Klassrumsmiljö

Det är viktigt enligt Jönsson (2007) att ha en central punkt i klassrummet där samlingen kan ske vid viktiga samtal. Där ska pedagogen och eleverna kunna lyssna på varandra och ha en möjlighet att se varandra i ögonen. I det klassrum som hon beskriver i sin avhandling har hon en gul matta som samlingspunkt. I hennes klassrum finns det alltid skönlitterära barnböcker samt bilderböcker som barnen kan läsa. Författaren anser att efter litteraturläsning kan pedagogerna konstruera lekvärldar genom att placera ut olika saker som karaktäriserar det som böckerna handlar om. Författaren menar att undervisningen med fördel kan flyttas utomhus för att skapa kännedom för och upplevelser av olika miljöer. Vygotskij (1995) menar att miljön kring eleverna är en faktor som pedagogen ofta missar och därför vill han poängtera hur viktig den är. I boken *Lyckas med läsning* (2001) poängteras det att eleverna måste ha en passande klassrumsmiljö som inbjuder till läsning. Om pedagogen väljer att göra en speciell vrå där eleverna kan sitta och läsa är det viktigt att placera den rätt i klassrummet så att eleven inte kan bli störd av elever som måste gå förbi. Liberg (2006) menar att i rika språkrum ska eleverna bada i texter av olika slag för att deras läs- och skrivutveckling ska främjas. Med detta menar hon att det ska finnas massor av olika texter tillgängliga i klassrummet för att eleverna ska kunna se dem hela tiden. Vidare menar författaren att eleverna bör få vara med om ett bokbad som innebär att eleverna får möta mängder av skönlitteratur i både förskola och skola. Langer (2005) nämner att i ett klassrum ska eleven känna litterär gemenskap och det uppstår då klassrummet är fyllt med böcker som är av olika storlek och placerade i bokhyllor, i korgar, på borden och på golvet.

Lindö (2002) poängterar att om hon skulle arbeta med en klass i läs- och skrivutveckling idag så skulle hennes klassrum bestå av en massa skönlitterära böcker såsom storböcker, bilderböcker, antologier, rim och ramsor, poesi, sagor, fabler, sägner, myter samt annan barnlitteratur. Hon skulle medvetet välja bort läsläromedel som metod. Chambers (1995) påpekar i sin bok att böckerna ska finnas tillgängliga för barnen, de ska inte vara inlåsta eller högt placerade så att barnen inte kan få tillgång till dem. Vidare skriver författaren om att de flesta skolor har någon form av ett skolbibliotek, som anser att det är viktigt att utbudet är stort och passar alla typer av läsare. För att bidra till en god läsmiljö bör varje klassrum också ha egna böcker som de kan låna från biblioteket på skolan. Genom att låna böcker sparar skolan pengar och då behöver inte varje klass ha en egen uppsättning med böcker. Pengarna kan sedan användas till att köpa in nya böcker. Om pedagogen skyltar med böcker på ett

strategiskt sätt, kan det locka eleverna till att läsa fler böcker. Vid skyltningen bör man tänka på vilka böcker som väljs och hur dessa placeras. Det är en fördel om de har en lockande framsida. När Chambers själv har skyltat med böcker har han exempelvis använt en sadel för att placera hästböcker på. Detta finner han betydligt mer tilltalande än professionella boksnurror och anslagstavlor. Han lyfter sedan vikten av att klassrummet har olika läsplatser och det kan vara ett avskilt lugnt hörn med kuddar eller sittsäckar som placeras ut. Det är betydelsefullt att göra läsplatsen mysig och hemtrevlig. Genom att utse vissa platser till läshörnor visar detta eleverna att det är viktigt att läsa. Alleklev & Lindvall (2003) påpekar hur viktig klassrumsmiljön är för att bidra till ett lustfyllt lärande. Böckerna i deras klassrum är placerade så att de har sin framsida utåt, mot barnen för att locka till nyfikenhet. De har mellan 400-600 böcker i klassrummet och de flesta böckerna finns i två exemplar eller fler och är utlånade från det kommunala biblioteket i kommunen.

2.3.11 Skrivande

Pedagogen ska låta eleverna skriva redan från första dagen i skolan menar Jönsson (2007). Inte för att öva skrivning utan för att bearbeta tankar och för att berätta. Genom att förbereda skrivandet med att tänka i bilder och låta eleverna rita bilder först så får eleverna en förförståelse för det som de ska skriva. Pedagogen samlar eleverna vid den gula mattan för att bearbeta elevernas tankebilder genom att diskutera dem. Eleverna bestämmer gemensamt om vad som ska skrivas och pedagogerna är elevernas skrivredskap. Författaren har tagit matsedeln vid ett annat tillfälle för att arbeta med gemensamt skrivande, där eleverna är aktiva genom att fråga om ordens uppbyggnad. Vidare arbetar författaren med att låta eleverna skriva texter själva när de gör egna böcker av ritpapper. Här poängterar Jönsson att eleverna får hjälp med skrivningen om de vill. De kan få texten nerskriven på en lapp bredvid sig för att kunna skriva av den. Björk och Liberg (2004) anser att eleverna måste få skriva för att lära sig skriftspråket och de poängterar att "När barn lär sig läsa är skrivning kanske den mest effektiva metoden" (s.98). Mehlum (1995) menar att för att utveckla sitt skrivande bör eleverna läsa litteratur. Om eleverna känner igen sig i litteraturen kan vi få dem till att skriva texter som visar hur de upplever händelser. Litteraturen innehåller sådant som människor är intresserade av och kan skriva om. Författaren påpekar också att de texter som eleverna läser ligger till grund för vad de senare kommer att skapa sina skrivna texter kring.

Alleklev & Lindvall (2003) skriver att de låter eleverna läsa en bok parvis och eleverna får turas om att läsa. En gång i veckan får eleverna sedan återberätta boken genom att skriva den i sin skrivbok. Vidare kan man läsa om hur alla elever får samma bok som läraren har läst för dem och sedan får de olika skrivuppgifter till varje kapitel. Eleverna utför uppgifterna i sin skrivbok som kallas läslogga. Läraren kommenterar sedan elevernas svar skriftligt. Författarna skriver också att de alltid rättar elevernas skrivna texter men att rättningen alltid sker tillsammans med eleven. Lärarna undervisar inte eleverna i någon grammatikundervisning, utan menar på att barnen tillämpar detta genom flitigt läsande, berättande, skrivande och dramatiserande.

3. EMPIRI

I den empiriska delen kommer vi att beskriva vilken metod vi kommer att använda, de etiska principerna, urvalet av informanter samt en kort beskrivning av dem. Därefter följer vi upp med att skriva resultat och analys av den empiriska undersökningen.

I vår studie använder vi oss av intervjuer vilka återknyter till problempreciseringen som är:
Hur upplever pedagoger som är verksamma i skolår 2 att de använder sig av skönlitteratur i barns läs- och skrivutveckling?

3.1 Metod

Den empiriska delen består av semistrukturerade intervjuer. Enligt Denscombe har intervjuaren färdiga strukturerade frågor som ska besvaras men är flexibel angående svaren som den intervjuade ger och vilken ordning dessa kommer i (2000, s.135). Vidare skriver han att intervjuaren är öppen när det gäller sitt förhållningssätt och låter den som intervjuas utveckla sina tankar och svar. Åtta personliga intervjuer genomfördes med lärare från södra regionen av Sverige, de är aktiva i år två. Denscombe skriver att personliga intervjuerna är till fördel eftersom det endast är två personer som behöver boka tid. Mötet sker alltså mellan en forskare och en informant. Källan blir också väldigt tydlig då det endast finns en intervjuperson vid varje tillfälle vilket gör det lättare att forska kring speciella idéer och tankar (s.136). Ljudupptagning och fältanteckningar användes, vilket även Denscombe påpekar är ett effektivt verktyg, "Ljudupptagningar erbjuder en permanent och fullständig dokumentation när det gäller det som sägs under intervjun" (s.145). Han skriver vidare att fältanteckningar kan vara ett bra komplement till det som ljudupptagningen kan ha missat.

En kvalitativ intervju användes eftersom det ger utrymme för egna tankar och funderingar hos den intervjuade. Enligt Patel & Davidson (2003) är syftet med en kvalitativ intervju att få reda på vad den intervjuade har för ställningstagande och uppfattning om ämnet. Vilket till fördel uppnås genom att föra en intervju med låg grad av standardisering vilket innebär att den som blir intervjuad får svara med egna ord och att den som intervjuar anpassar frågorna efterhand som intervjun pågår. Intervjufrågorna är gjorda i samråd med handledaren för att få ett så bra svarsmaterial som möjligt att analysera (bilaga 1). En transkription har gjorts av bandupptagningarna och dessa har sedan analyserats.

3.2 Etiska överväganden

Arbetet har baserats enligt de yrkesetiska principerna som Vetenskapsrådet (2002) skriver om. Då det gäller *informationskravet* informerades informanterna om arbetes syfte samt deras roll och villkor för undersökningen. Varje informant garanterades full anonymitet samt att intervjuvaren skulle behandlas med största respekt enligt *konfidentialitetskravet*. Det påpekades att det insamlade materialet (kassettband och anteckningar) endast skulle användas till forskningen enligt *nyttjandekravet*. *Samtyckeskravet* tillgodosågs i samband med att kontakt togs med informanterna och informerade deltagarna om deras rätt att bestämma över sin medverkan. De fick veta att deras deltagande är frivilligt, vilket innebär att de kan avbryta sitt samarbete när de vill. Följande principer tillämpades när intervjuerna skulle genomföras. De lärare i årskurs två som valts ut inför intervjun fick innan deltagande veta vilka vi var, vilken skola vi studerar vid och vårt syfte med arbetet. Hur intervjun skulle gå till fick de också vetskap om innan den utfördes.

3.3 Urval

Valet att intervjua åtta lärare i årskurs två gjordes medvetet då en del elever har knäckt läskoden vid denna tidpunkt medan en del elever kämpar för att kunna lösa den. Pedagogerna som intervjuats är verksamma i södra regionen av Sverige, i allt från storstad till mindre by på landet. Alla lärarna är kvinnliga och åldrarna varierar mellan 25-60 år. Att de är kvinnliga är inget som vi planerat men när vi frågade vilka pedagoger som kunde tänka sig att ställa upp var det endast kvinnliga som kunde. Fyra av lärarna som intervjuats har redan en etablerad kontakt med oss genom vår vfu som vi har gjort under vår lärarutbildning vid Högskolan Kristianstad. Två av de intervjuade har utfört sin lärarutbildning vid Högskolan i Kristianstad och har efter lärarexamen varit verksamma lärare ett år. En pedagog har varit verksam i fem år efter slutförd lärarutbildning medan den sista pedagogen har varit verksam i 35 år.

Intervjuerna utfördes i november 2007. För att inte avspegla egna värderingar på dem som intervjuats har den forskare som inte känner den intervjuade personen sedan innan utfört intervjun. Genom telefonsamtal kontaktades pedagogerna för att boka tid för intervjutillfället. Intervjufrågorna skickades till lärarna innan intervjutillfället för att de skulle få en möjlighet att förbereda sig. I resultatet kommer de intervjuade lärarna ha fingerade namn för att bevara de intervjuades anonymitet. Namn valdes för att underlätta läsningen.

3.4 Beskrivning av undersökningsgruppen

I detta stycke kommer respondenternas bakgrund redovisas samt hur länge de har varit verksamma i yrket. De intervjuade personerna får fingerade namn enligt alfabetet för att underlätta vilken informant som säger vad. Anledningen till att vi redovisar respondenternas ålder är för att se om det skiljer sig i användningen av skönlitteratur beroende på hur länge respondenterna varit verksamma.

Respondent 1 är en kvinna i 60-årsåldern som varit verksam lärare i 31 år. Henne kallar vi *Ann*.

Respondent 2 är en kvinna i 40-årsåldern som varit verksam lärare i ett år. Henne kallar vi *Bea*.

Respondent 3 är en kvinna i 60-årsåldern som varit verksam lärare i 30 år. Henne kallar vi *Cilla*.

Respondent 4 är en kvinna i 40-årsåldern som varit verksam lärare i 16 år. Henne kallar vi *Doris*.

Respondent 5 är en kvinna i 25-årsåldern som varit verksam lärare i ett år. Henne kallar vi *Ebba*.

Respondent 6 är en kvinna i 50-årsåldern som varit verksam lärare i 25 år. Henne kallar vi *Fia*.

Respondent 7 är en kvinna i 40-årsåldern som varit verksam lärare i fem år. Henne kallar vi *Gea*.

Respondent 8 är en kvinna i 55-årsåldern som varit verksam lärare i 29 år. Henne kallar vi *Hanna*.

3.5 Resultat

I resultatet redovisas varje fråga för sig och underfrågorna presenteras i samband med huvudfrågan. Vi redovisar alla respondenternas svar i bokstavsordning enligt de fingerade namnen.

3.5.1 Intervjufråga 1

Tycker du att det är viktigt att läsa skönlitteratur? Motivera.

På fråga ett svarade *Ann* att det är viktigt att läsa skönlitteratur för att man vidgar sina vyer lite och får förståelse för hur andra människor har det och en inblick i andra miljöer. När man läser skönlitteratur brukar det också vara en njutning då man har en möjlighet att koppla av. Det är kanske inte avkoppling i början men syftet är att man får reda på saker när man lär sig läsa. *Ann* poängterar att det ska vara roligt att läsa för då lär man sig lättare. *Bea* svarade att det är jätteviktigt att läsa skönlitteratur för man får lustfylldhet i de spännande, roliga och mariga böckerna och det är det som gör det viktigt. *Cilla* svarade att läsning av skönlitteratur är mycket viktigt då det ger upplevelser som man inte kan komma åt på annat sätt. Skönlitteratur ger upplevelser av andra världar och miljöer som barnen kanske inte har möjlighet att besöka annars. Dessutom utvecklar barnen sitt språk otroligt mycket genom att läsa skönlitteratur. *Doris* tycker det är viktigt att läsa skönlitteratur för fantasin stimuleras, meningsbyggnaden och skrivandet gynnas. Hennes erfarenhet säger att ju mer barn läser desto bättre skrivande och lättare för att stava har eleverna. *Ebba* tycker det är jätteviktigt att eleverna läser skönlitteratur. Eleverna får ta del av den skönlitterära världen. Hon tycker också att ju yngre eleverna är när de läser skönlitterära böcker desto bättre är det. Eleverna utvecklar också bild- och bok intresse som gör att de lättare lär sig läsa och skriva.

Fia tycker att det är väldigt viktigt att läsa skönlitteratur för att eleverna har glädje av det livet ut. Det gynnar fantasin hos vuxna och barn vilket medför att de skapar bilder inom sig. Eleverna får ta del av andra världar när de försvinner in i en bok och får en fritidssysselsättning. *Gea* tycker absolut att det är viktigt att läsa skönlitteratur för det är grunden till allt i skolan och i livet. Skönlitteratur berikar elevernas kunskaper om andra miljöer dessutom stimulerar det barnen. Hon säger att skönlitteraturen är det som ligger närmast barnen och därför är det lättare att få dem att läsa skönlitteratur än faktaböcker när de är så här unga. *Hanna* tycker det är väldigt viktigt att eleverna läser skönlitteratur och de ska börja i tidig ålder. Hon säger att det finns en del som redan kan läsa när de börjar skolan men de som inte kan får höra och se skönlitterära böcker hela tiden runt omkring sig.

3.5.2 Intervju fråga 2

Planerar du medvetet att arbeta med skönlitteratur?

Ann planerar medvetet att arbeta med skönlitteratur under varje läsår. *Bea* planerar också medvetet genom att ge eleverna en uppgift om läsförståelse, där arbetar eleverna utifrån en

text som de läst. De brukar skriva slutet på berättelser som de har hört vid en högläsningstund. *Cilla* planerar medvetet att arbeta med skönlitteratur ett par gånger om året då eleverna får välja böcker ifrån en boklåda. När de har läst böckerna tipsar de varandra om böcker som de tycker är intressanta. Eleverna läser väldigt mycket böcker under en sån här period. *Cilla* använder endast skönlitteratur i svenska ämnet i skolan. *Doris* planerar medvetet att arbeta med skönlitteratur när de ska arbeta med något tema till exempel H – C Andersen (sagor) och Astrid Lindgren. Hon arbetar inte med det varje vecka utan vid vissa tillfällen. *Ebba* planerar medvetet att arbeta med skönlitteratur genom att tillsammans med eleverna titta lite i böcker samt läsa tillsammans. *Fia* upplever att eleverna tycker det är kul och de vill väldigt gärna lära sig mycket om olika författare och läsa deras böcker. Hon placerar böcker i sitt klassrum för att de ska vara tillgängliga och presenterar dem för eleverna. *Gea* har schemalagt tystläsning av skönlitteratur varje morgon och då får eleverna själva välja vilken bok de ska läsa av de böcker som finns tillgängliga i klassrummet. De har möjlighet att ta med sig en bok hemifrån om de hellre vill det. Hon planerar att arbeta med skönlitteratur periodvis när hon undervisar i svenska, genom att exempelvis läsa sagor för varandra i par och därefter bearbeta sagorna på olika sätt. *Hanna* tar in skönlitteratur i klassrummet med en gång när eleverna börjar hos henne.

3.5.3 Intervjufråga 3

Hur använder du skönlitteratur för att utveckla elevernas skriftspråk?

– Efter att ni läst skönlitterära texter, bearbetar ni dem skriftligt då?

Ann låter eleverna skriva vad de tycker om en text eller om de blir inspirerade får de skriva något liknande själva. När *Ann* läst en spökhistoria så ska eleverna skriva något eget till exempel. Ibland får eleverna en text som de ska fylla i punkt och stor bokstav i. *Bea* har märkt att eleverna i hennes klass passar för att skriva fortsättningar på berättelser samt att skriva slutet på dem. De har skrivit om vad de tror att de känner när de får höra en bok som heter *Den stora smällen*. De bearbetar sina känslor skriftligt genom att beskriva sina känslor. *Cilla* berättar att skriftspråket utvecklas efter talspråket och för att få ett rikt skriftspråk så krävs det att man har ett rikt talspråk. *Cilla* menar att om man läser mycket skönlitteratur för eleverna så upptäcker man att deras skriftspråk blivit rikare. Deras ordförråd blir större så hon menar att det är den vägen hon använder för att utveckla skriftspråket. Eleverna får berätta om innehållet i böckerna skriftligt, berätta vad de tycker om böckerna och varför de tycker om

böckerna. *Doris* menar att elevernas skriftspråk ökar när de läser och då gynnas skrivandet både när det gäller meningsbyggnad och stavning. De har ett projekt som heter en kvart om dagen och då får eleverna bearbeta de skönlitterära böckerna som de läst på olika sätt. Antingen får de redovisa genom att recensera boken skriftligt eller kan eleven få en uppgift att vara en av huvudpersonerna och skriva en fortsättning på boken eller skriva ett brev till någon i boken.

Ebba säger att eleverna ljudar sig fram för att kunna lära sig att läsa och om de skriver mycket och ofta så har de lättare för att lära sig att läsa. Hon anser att läsningen och skrivningen går hand i hand. Eleverna bearbetar texter skriftligt genom att skriva ner fakta, om till exempel fjärilen. *Fia* anser att skrivandet bygger på läsning vilket bidrar till bättre stavning. Eleverna lär sig sätta ut punkt samt stor bokstav utan att man behöver ha så mycket regler. Det sker genom att de får läsa mycket. Eleverna får fantisera ihop ett slut eller en början på berättelserna som de skriver ner. De brukar skriva bokrecensioner och skriva läsloggbok för att kunna presentera böcker för varandra. *Gea* läser sagor för eleverna för att sedan låta dem göra egna sagor. Det gör hon för att de ska hitta sina egna redskap för att kunna skriva själva. Hon går igenom hur en saga börjar, är uppbyggd i mitten samt hur den slutar för att eleverna ska få en struktur på sitt skrivande. Ett annat sätt som hon arbetar på är att läsa en saga för eleverna och sen får de återberätta den skriftligt som de kommer ihåg den ur sitt minne. Här får eleverna historien och då behöver de inte hitta på en själv utan eleverna jobbar med sitt skriftspråk. I början när eleverna skriver så kommenterar inte *Gea* stavningen utan det är först när de kommit längre i sin skriftutveckling. *Hanna* börjar med att använda sig av en storbok i skönlitteratur när hon introducerar texter för eleverna. Hon pratar om orden som står där och att man pratar på ett sätt och skriver på ett annat. Det gör eleverna uppmärksamma på orden och *Hanna* fortsätter att arbeta med skönlitteratur hela lågstadiet.

3.5.4 Intervjufråga 4

Hur använder du skönlitteratur för att utveckla elevernas läsning?

Ann använder skönlitteratur för att utveckla elevernas läsning genom att ge eleverna läsläxa i skönlitterära böcker. Eleverna får läsa tillsammans med sina föräldrar hemma och när de kommer tillbaka till skolan så lyssnar *Ann* på dem. Ibland arbetar klassen med ett tema såsom Astrid Lindgren och då läser eleverna mycket sådana böcker. I perioder arbetar klassen med ett

projekt som heter en kvart om dagen och då läser eleverna hemma med föräldrarna en kvart varje dag och föräldrarna får signera att de lyssnat på barnen när de läst. Eleverna får läsa sagor för varandra i par där de turas om med läsandet. De paras ihop med någon som inte kan läsa för då får den eleven som inte kan läsa själv höra fler böcker. Eleven som inte kan läsa själv blir sugen på att läsa när de har en kompis som visar dem. *Bea* använder skönlitteratur genom att prata om bilderna och hon samtalar med eleverna om texten som de läst. I hennes klass där det finns svenska A elever (elever med invandrarbakgrund som ej har det svenska språket som modersmål) är det nästan ingen som förstår texten från början utan pedagogen får läsa den och samtala kring den och kanske rita bilder till den. Det är inget boksamtal enligt Chambers, utan pedagogen har texten och pratar om vad betydelsen av ordet är. *Cilla* har som en punkt på sitt arbetsschema att låta eleverna läsa små böcker som man hinner med att läsa på en kvart eller så. Böckerna är skrivna av läroboksförfattare men *Cilla* tycker att de är skönlitterära ändå. Eleverna har möjlighet att gå och ta en bok när de vill eller har tid över så det anser hon är ett sätt att använda skönlitteratur på.

Doris använder sig av skönlitteratur dels vid temaarbete samt vid läsprojektet där eleverna läser mycket skönlitteratur. Eleverna har en bänkbok som de brukar ta upp när de är klara med någonting. *Doris* tycker att det är fel för då hinner de kanske precis in i berättelsen men hon tror att det är viktigare att läsa längre när eleverna är äldre för hon tror inte att de orkar läsa så länge nu när de går i tvåan. *Cilla* anser att skönlitterära böcker är lite tjockare som hon kan låna på biblioteket. *Cilla* läser böcker högt för eleverna men anser inte att hon hinner ha boksamtal med eleverna om dem utan eleverna samtalar om de böcker som de läst när de hade läsprojekt. Då går de elever som läst samma bok ihop i en grupp och diskuterar den boken. Ibland får eleverna rösta om vilken bok som man tycker bäst om och då läser fröken den högt i klassen. Eleverna har tystläsning en gång varje vecka i cirka 30 minuter då klassen besöker biblioteket. *Ebba* använder sig av skönlitteratur genom att låta eleverna få läsläxa en gång i veckan samt att de måste läsa sig till all kunskap som de söker efter. *Fia* låter eleverna läsa en timme i en skönlitterär bok varje vecka samt att de läser tio minuter hemma varje dag. Eleverna har egen planeringstid där de har möjlighet att ta en bok och läsa när som helst under dagen. *Ebba* läser högt för eleverna minst en gång varje dag. *Gea* låter eleverna läsa tyst varje dag på morgongen när de börjar dagen. Vidare arbetar hon med skönlitteratur genom att ha högläsning för eleverna varje dag när de äter sin frukt. Just nu bedriver *Gea* ett läsprojekt i klassen som går ut på att man har fått besök av två ödlor som man ska mata med lästa minuter. I samband med att minuterna ökar så växer ödlornas svansar och på detta viset

försöker fröken få eleverna att läsa lite extra då hon anser att det är viktigt att vara en god läsare. *Hanna* har ett läsprojekt igång som heter en kvart om dagen då eleverna ska läsa hemma en kvart varje dag. Dessutom brukar hon plocka in 15-20 böcker som hon berättar lite om för att ge eleverna en känsla att den boken verkar spännande. Den skulle jag vilja läsa. Då vaknar eleverna och tycker det är jätteroligt att ha en bok hemma. Eleverna har en bänkbok i sin bänk som de läser en liten stund varje dag, cirka en kvart blir det.

3.5.5 Intervjufråga 5

Besöker ni skolbiblioteket och/eller kommunbiblioteket och isåfall hur ofta?

- Utnyttjar ni skolbibliotekscentralen?
- Har ni tillgång till att en bokbuss kommer till skolan?
- Om så är fallet, vem är det som lånar?

Anns elever får besöka skolbiblioteket och de får låna hem två böcker åt gången. Om bokbussböckerna inte räcker så går *Ann* till biblioteket i stan och lånar fler böcker. Till skolan kommer det en bokbuss (en buss fylld med biblioteksböcker) och från den plockar hon ihop böcker som eleverna sedan får välja från. *Bea* och eleverna går varje måndagsmorgon till biblioteket. Väl där delas klassen i två halvor där bibliotekarien tar hand om den ena halvan medan pedagogen tar hand om den andra halvan. Vid detta tillfälle berättar eleverna för sina kamrater om boken som de läst och samtidigt kan bibliotekarien tipsa om nya böcker som kommit in. *Bea* nyttjar skolbibliotekscentralen väldigt mycket vid tema arbeten. När klassen arbetade med Astrid Lindgren temat så fick de hennes böcker och attribut från skolbibliotekscentralen. *Cilla* och eleverna besöker skolbiblioteket en gång per vecka förutom de perioderna när de har boklådan i klassrummet. De besöker även kommunbiblioteket en gång varje år och då berättar skolbibliotekarien om biblioteket och tipsar om böcker. När de är där får eleverna låna med sig en bok hem. Det finns ingen bokbuss som kommer till skolan och *Cilla* använder sig inte av skolbibliotekscentralen. *Doris* och hennes elever besöker skolbiblioteket varje vecka och kommunbiblioteket en gång per år. Hon säger att förmodligen borde man besöka kommunbiblioteket oftare men anser att det är svårt att genomföra då kommunen har tillsynsansvarsregler som gör att hon inte får lämna skolgården med mer än elva, tolv elever. Det gör att man måste vara en pedagog till när man ska gå bort till stora biblioteket och eftersom det inte finns så blir det inte av. Hon anser att det är onödigt att ha en

pedagog till med sig under promenaden då hon inte behöver någon extra hjälp när de väl är där. Skolan har inte tillgång till bokbuss och när jag frågar vad skolbibliotekscentralen är så har hon inte en aning om vad det är. *Ebba* besöker tillsammans med eleverna skolbiblioteket på skolan bredvid varannan vecka och själv besöker hon skolbiblioteket ett par gånger i veckan för att låna fler böcker till eleverna. *Ebba* försöker använda sig av skolbibliotekscentralen. Bokbussen kommer till en skola som ligger bredvid deras egen skola men *Ebba* använder sig inte av den. *Fia* går tillsammans med eleverna till skolbiblioteket när de behöver låna en ny bok. Skolbiblioteket är litet så eleverna får inte låna hem böcker. Under föräldrasamtalen i tvåan kommer bibliotekarien från kommunbiblioteket och har bokprat med föräldrarna. Då får föräldrarna även tillfälle att låna hem böcker till sina barn. De har inte tillgång till en skolbibliotekscentral eller bokbuss. *Gea* går tillsammans med eleverna till skolbiblioteket varannan vecka på en schemalagd tid. De besöker inte kommunbiblioteket när de går i andra klass. De får en ny boklåda var sjätte vecka med böcker ifrån skolbibliotekscentralen. Tidigare har *Gea* beställt klassuppsättningar så att eleverna kan läsa samma bok och bearbeta den. Skolan har inte tillgång till bokbuss. *Hannas* klass har ett lättillgängligt skolbibliotek som ligger precis utanför dörren. Där får eleverna låna böcker så mycket de vill. Hon använder skolbibliotekscentralen vid temaarbeten och när de behöver en klassuppsättning av böcker. Hanna besöker kommunbiblioteket en gång per termin och då får eleverna boktips av bibliotekarien. De har inte tillgång till bokbuss.

3.5.6 Intervjufråga 6

Bör skolan uppmuntra skönlitterär läsning på fritiden och isåfall hur?

Ann tycker att skolan bör uppmuntra läsningen på fritiden. Hon brukar prata med eleverna om vad de läser hemma och tipsa om att liknande böcker finns på biblioteket. *Bea* tycker att detta är en märklig fråga då hon anser att skolan ska uppmuntra läsning. Däremot anser hon inte att man ska trycka på elever och föräldrar att de ska läsa böcker från skolbiblioteket eller låna på kommunbiblioteket. Hon tror bara att skolan kan uppmuntra läsning och att det inte ska förvåna en om det finns elever som aldrig varit på stora biblioteket med sina föräldrar. *Cilla* anser att man som lärare ska uppmuntra skönlitterär läsning på fritiden. Ett sätt är att låta eleverna låna med sig en bok hem när man är på kommunbiblioteket och sen överlämna ansvaret för att lämna tillbaka boken till familjen. Om barnen följer med sina föräldrar när den ska lämnas så är det många barn som vill ha en ny bok med sig hem. *Doris* tycker att man bör

uppmuntra läsning på fritiden för det är viktigt att man läser i kontrast till vårt videobaserade samhälle. Hon brukar under utvecklingssamtalen berätta för föräldrarna om hur viktigt det är att läsa och till eleverna säger hon så här: ”Det är den bästa present du kan ge dig själv, det är att läsa mycket och läsa hemma”. Doris vill att eleverna ska läsa lite varje dag och det baserar hon på att de har igen det i sitt skrivande sen. Hon påpekar att eleverna har lättare för att forma texter, få igång sin fantasi och att de får lättare att stava när de har läst ett ord flera gånger. Hon brukar även tipsa om sommarlovs läsning där barnen ska läsa fem böcker och skriva recensioner för att sedan få en bok.

Ebba har tillgång till skönlitterära böcker som eleverna kan ta med sig hem och det tycker hon definitivt att man ska uppmuntra. Många av hennes elever tar frivilligt med sig skönlitterära böcker hem på fritiden. *Fia* tycker absolut att man ska uppmuntra eleverna till att läsa på fritiden. På varje föräldramöte sätter hon fokus på att berätta hur viktig läsningen är, speciellt på lågstadiet. Bibliotekarien kommer och bokpratar och hon uppmuntrar även föräldrarna till att läsa högt för barnen fast de kan läsa själva. *Gea* tycker att det är en känslig fråga om man ska uppmuntra eleverna till att läsa skönlitteratur på fritiden. Men absolut bör skolan uppmuntra till läsning på fritiden för skoltiden räcker inte till om vi ska få goda läsare. Skolan kan skapa rutiner som hjälper eleverna och föräldrarna att få igång läsningen hemma anser hon. *Hanna* anser att det är viktigt att skolan uppmuntrar läsning på fritiden och det gör hon genom att prata med föräldrarna på föräldramötet, vid utvecklingssamtal samt genom brev till hemmet. Hon poängterar för föräldrarna att det är viktigt att de lyssnar på barnen när de läser och att de kan läsa lite för dem, om barnet läser en sida så kan föräldern läsa en sida.

3.5.7 Intervjufråga 7

Hur uppfattar du föräldrarnas betydelse när det gäller att stimulera eleverna till att läsa skönlitteratur?

Ann tycker att man ska tala om för föräldrarna att det är bra om de lånar böcker tillsammans med sina barn. Föräldrarna har större betydelse än skolan och det viktigaste för barnen är att föräldrarna skapar en grund för dem genom att läsa för dem när de är små och inte sluta läsa för dem fastän de har lärt sig att läsa själva. Redan på BVC, föräldrautbildning och förskolan ska man berätta för föräldrarna hur viktigt det är att läsa skönlitteratur för sina barn. Hon menar att alla föräldrar vill sina barn väl men att dom kanske inte förstår och tänker på hur

viktigt det är med skönlitteratur. *Bea* anser att föräldrarna har stor betydelse i allt de gör med sina barn. Hon påpekar också att elever som inte har svenska som första språk får i vissa kulturer historier berättade för sig istället för att föräldrarna läser sagor för dem. De eleverna som har föräldrar som inte tar med dem till biblioteket och månar om den skönlitterära biten behöver skolan hjälpa genom skolbiblioteket anser *Bea*. *Cilla* menar att föräldrarnas betydelse är oerhört stor när det gäller att stimulera barnen till att läsa skönlitteratur. Helst när det gäller att läsa för de yngre barnen men det är viktigt att föräldrarna fortsätter att läsa för dem även när de kan läsa själva. Föräldrarna bör ta med sina barn till biblioteket. *Doris* tycker att föräldrarna har stor betydelse men de ska inte tvinga fram någon läsning utan bara peppa sina barn till att läsa. Hon menar att om man skapar regler kring hur länge man ska sitta vid datorn och TV:n så kan man försöka uppmuntra dem att läsa. Det är viktigt att läsa tidigt för barnen eftersom det skapar ett bokintresse hos barnet. De föräldrar som har läst mycket för sina barn medverkar till att barnen utvecklar ett bokintresse.

Ebba anser att om föräldrarna är engagerade och intresserade i sina barns läs- och skrivutveckling så blir det lättare för skolan att kunna ha skönlitterär läsning både hemma och i skolan. Om eleverna har fått ett intresse för skönlitterära böcker hemma så får de det lättare i skolan. Givetvis finns de elever som inte har föräldrar som har läst för dem och då är det viktigt att skolan tillgodoser det som eleverna missat att få med sig hemifrån. *Fia* tycker att föräldrarna har stor betydelse och att de ska läsa för barnen långt upp i åldrarna. Det blir en trevlig stund på dagen och även om barnen kan läsa själva så njuter de av att höra någon annan som läser för dem. Föräldrarna bör visa att de bryr sig om barnen och sitter tillsammans med dem och låter dem läsa för en. Man kan ställa frågor och försöka stimulera barnen att läsa mer. Föräldrarna bör besöka biblioteket tillsammans med sina barn och låna passande böcker till dem. *Gea* tycker att föräldrarna har stor betydelse genom det sätt de förhåller sig till skönlitteratur. Om föräldrarna läser själva så är de förebilder för barnen. Har inte barnen något eget intresse så ser de ändå att det är någonting spännande och det är något som de kan ha mycket glädje av. Föräldrarna bör vara stöd när eleverna ska läsa sin läxa. *Hanna* menar att det är viktigt att föräldrarna är delaktiga och förstår att det är jätteviktigt med böcker.

3.5.8 Intervjufråga 8

Hur kan klassrumsmiljön bidra till elevernas läs- och skrivutveckling?

Ann tycker att det ska finnas böcker tillgängliga i klassrummet men att det är bra om man förvarar böckerna i skåp med dörrar på grund av allergier och damm. *Bea* anser att ju fler böcker finns i klassrummet desto lättare blir det att ta en bok och läsa när det regnar ute eller vid andra tillfällen. I vissa klasser finns det elever som inte klarar av att ha så mycket saker framme. *Bea* känner att då hamnar hon som pedagog i konflikt med sig själv för hon vill ju helst ha de där lysande färgerna och böckerna överallt. Men har man elever som till exempel har damp så funkar inte det och det är bara att beklaga men då får vi göra på andra sätt för att hitta den där mysfaktorn eller lättillgängligheten menar *Bea*. *Cilla* tycker att böckerna ska vara lättillgängliga i klassrummet och att eleverna ska veta att de får använda materialet och böckerna utan att fråga. *Doris* säger att forskningen menar på att det ska finnas mycket grejor kring eleverna som stimulerar dem men en del säger att om det finns för mycket omkring dem så blir de splittrade och vet inte vad de ska titta på. Hon vet att eleverna kan bli splittrade om det finns mycket material framme men hon anser att det är bättre om det finns läs- och skrivmaterial framme som kan stimulera eleverna än att inte ha något alls.

Ebba menar att det är viktigt att materialet som eleverna ska arbeta med är på elevernas nivå. På denna skola finns det olika rum för svenska och matematik samt har de en ateljé där de kan jobba med bild. De har ett hörn för matematik och en natur- och kulturhörna. Allt är målat i väldigt ljusa färger och det finns inte så mycket som distraherar dem utan de kan lättare jobba med det som de ska. På ovanvåningen är det inrett så att det ska kännas som hemma och det rummet används för att eleverna ska kunna sitta och mysa i lite lugn och ro. Det finns väldigt mycket material som är anpassat till läs- och skrivutvecklingen berättar *Ebba* vidare och hon tror på att ha ett stort utbud av både material och böcker samt en lugn miljö. *Fia* har mycket framme i klassrummet som är lättillgängligt för eleverna. Materialet ska vara utformat på ett roligt sätt som tilltalar eleverna. *Gea* menar att om det finns mycket böcker kring eleverna så bidrar det till att omedvetet locka eleverna till viss litteratur. Likaväl anser hon att de texter som eleverna har gjort själva ska sättas upp på väggarna så att eleverna får visa att de har gjort något bra. *Hanna* anser att miljön runt barnen bör innehåller mycket böcker. I hennes klassrum finns det en boksnurra samt böcker på hyllorna. Vid temaarbete finns det böcker tillgängliga i klassrummet som handlar om temat.

3.5.9 Intervjufråga 9

Har du som pedagog fått någon kompetensutveckling då det gäller att använda skönlitteratur vid barns läs- och skrivutveckling?

Ann anser inte att det finns ett så stort utbud och har inte fått någon kompetensutbildning. *Bea* och *Ebba* har inte fått någon kompetensutbildning eftersom de fick sin lärarexamen för ett år sedan. *Cilla* och *Doris* har inte fått någon kompetensutbildning. *Fia* har fått kompetensutbildning men det var länge sedan och vad hon minns handlade den utbildningen om vilka böcker som var lättlästa respektive svårare att läsa och vilken typ av läsare dessa böcker var lämpade för. *Gea* har avböjt möjlighet till kompetensutbildning eftersom den erbjöds när hon precis var färdig med sin lärarutbildning. *Hanna* får boktips av en bibliotekarie samt får hon veta hur man kan arbeta med böckerna.

3.6 Analys

I analysen delar vi upp svaren i hur frågorna ställdes till respondenterna och de analyseras var för sig.

3.6.1 Skönlitteraturens betydelse

Samtliga informanter poängterar att de är mycket viktigt att läsa skönlitteratur. Många anser att det är viktigt för upplevelsen och fantasin. Eleverna stimuleras och de får uppleva andra miljöer och vidga sina vyer. Läsningen kan upplevas som en njutning och en möjlighet för avkoppling. Vissa anser att läsningen leder till förbättrat skrivande och läsande. Dessutom anser en pedagog att meningsbyggnaden och stavningen förbättras när eleverna läser mycket. Två pedagoger anser att det är viktigt att eleverna börjar läsa skönlitteratur i tidig ålder. En pedagog menar att eleverna utvecklar sitt språk otroligt mycket genom att läsa skönlitteratur. Trots att pedagogerna anser att skönlitteraturen är mycket viktig för elevernas läs- och skrivutveckling så visar analysen att de använder det i en liten utsträckning i undervisningen. Endast en pedagog har skönlitteratur schemalagt varje dag. Ingen av pedagogerna använder sig av skönlitteratur för att kunna föra boksamtal med eleverna men en del pedagoger samtalar om ordens och bildens betydelse.

3.6.2 Medveten planering

Alla pedagoger planerar medvetet att arbeta med skönlitteratur men gör det på olika sätt och olika mycket. En pedagog ger eleverna uppgifter om läsförståelse och då arbetar eleverna utifrån en text som de har läst. Ibland skriver de slutet på en berättelse som de hört vid en högläsningstund. En annan pedagog låter eleverna välja böcker ur en boklåda och sedan tipsa varandra om böckerna. Vid temaarbetet använder en pedagog sig av skönlitteratur och en annan pedagog har schemalagd tystläsning varje morgon. En pedagog berättar att hennes elever gärna vill lära sig om författare och vad de skrivit för böcker. Pedagogerna säger att de planerar att arbeta med skönlitteratur medvetet och anser att skönlitteratur är mycket viktigt för elevernas läs- och skrivutveckling. Ändå används skönlitteratur i en väldigt liten omfattning av undersökningsgruppen.

3.6.3 Utveckla skriftspråket genom skönlitteratur

Pedagogerna använder skönlitteratur på olika sätt för att utveckla elevernas skriftspråk. Alla utgår ifrån högläsning på något sätt, sedan bearbetar de texterna genom att skriva recessioner, fortsättningar, slut och brev till någon i boken. Genom läsningen lär sig eleverna meningsbyggnad och stavning anser en pedagog och fyra pedagoger instämmer i att skrivandet bygger på läsning och bidrar till en förbättrad stavning. En pedagog menar att eleverna får struktur på sitt skrivande genom att skriva egna sagor. Trots att pedagogerna menar att eleverna lär sig och får struktur på sitt skrivande genom att använda sig av skönlitteratur så används inte skönlitteraturen i så stor utsträckning i undersökningsgruppen. Tyngdpunkten läggs inte på att rätta elevernas texter utan det viktigaste är flytet i skrivandet säger en annan pedagog. Skriftspråket utvecklas i användandet av skönlitteratur och pedagogerna använder sig av skönlitteraturen på olika sätt men säger att det inte sker så ofta. Slutsatsen blir att pedagogerna talar för att eleverna utvecklas i sitt skrivande med hjälp av skönlitteratur men använder i en liten utsträckning.

3.6.4 Utveckla läsningen genom skönlitteratur

För att utveckla elevernas läsning med hjälp av skönlitteratur använder fyra pedagoger sig av någon form av temaarbete eller läsprojekt. Högläsning används av tre pedagoger. En pedagog anser att det är viktigt att samtala kring bilder och texter. Fyra pedagoger ger eleverna läsläxa i skönlitteratur. Fyra av pedagogerna låter eleverna läsa tyst eller för varandra, och tre av pedagogerna poängterar vikten av att eleverna läser hemma med föräldrarna. Ingen av

pedagogerna säger att de använder sig av boksamtal för att utveckla elevernas läsning och skrivning. Slutsatsen är att flertalet pedagoger använder sig av skönlitteratur i liten omfattning om man sätter in det i ett helårs perspektiv.

3.6.5 Bibliotekens betydelse

Alla pedagogerna använder sig av skolbiblioteken genom att besöka dem varje eller varannan vecka. Sex av pedagogerna besöker kommunbiblioteket men detta sker inte så ofta. Fyra av pedagogerna nyttjar skolbibliotekscentralen vid temarbeten eller för att utöka skolbibliotekets material. En pedagog vet inte vad skolbibliotekscentralen är. Endast en av pedagogerna har tillgång till att en bokbuss kommer till skolan och då är det pedagogen som lånar böcker till eleverna. Slutsatsen är att pedagogerna utnyttjar en del av resurserna som finns i kommunen genom att använda sig av skolbiblioteket men besöker endast kommunbiblioteket ett fåtal gånger per år.

3.6.6 Läsning av skönlitteratur på fritiden

Samtliga pedagoger anser att man ska uppmuntra skönlitterär läsning på fritiden. Genom att prata med eleverna om vad de läser hemma kan pedagogen påpeka att det finns liknande litteratur på biblioteket. En av pedagogerna menar att lärare och skola kan uppmuntra läsning men bör inte tvinga eleverna till läsning. En annan pedagog anser att ett bra sätt är att låta eleverna låna en bok med skolan på kommunbiblioteket som föräldrarna måste lämna tillbaka. Om eleverna är med när boken lämnas kanske de vill låna en ny bok med sig hem. En av pedagogerna uppmuntrar läsning genom ett läsprojekt, dessutom pratar hon för sommarlovs läsning. Det är ett projekt där eleverna efter att ha läst och skrivit om fem böcker får en gåva av biblioteket. Hon poängterar även vikten av att samtala med föräldrarna och eleverna om att det är viktigt att läsa mycket och att läsa hemma. En pedagog anser att skolan bör uppmuntra till läsning på fritiden, då skolans tid inte är tillräcklig för att skapa goda läsare. Slutsatsen visar att pedagogerna på olika sätt uppmuntrar eleverna att läsa på sin fritid och att pedagogerna är väl medvetna om att skolans tid inte är tillräcklig för att skapa goda läsare.

3.6.7 Föräldrars betydelse vid läsning av skönlitteratur

Alla pedagogerna anser att föräldrarna har stor betydelse, då det gäller att stimulera eleverna att läsa skönlitteratur. En av pedagogerna tycker att insatserna ska sättas in tidigt, när barnen

är riktigt små. En annan menar att det är lika viktigt att få historier återberättande för sig, om det är så att föräldrarna inte läser för sina barn. En av pedagogerna poängterar att föräldrarna ska fortsätta att läsa för dem, även när eleverna kan läsa själva. En pedagog menar att föräldrarna inte ska tvinga fram läsningen men försöka uppmuntra eleverna till att läsa. Engagerade och intresserade föräldrar gör det lättare för skolan att ha skönlitterär läsning, menar två av pedagogerna och en annan pedagog tycker att det viktigt att eleverna får stöd av föräldrarna vid läsläsning. Kontakt med föräldrarna kan ske genom brev, vid utvecklingssamtal och vid föräldramöte. Slutsatsen blir att pedagogerna menar att föräldrarna har stor betydelse för elevernas läs- och skrivutveckling och om föräldrarna är engagerade så underlättar det den skönlitterära läsningen.

3.6.8 Klassrumsmiljö

Samtliga pedagoger anser att böcker bör finnas tillgängligt i klassrummet. En av pedagogerna förvarar sina böcker i skåp på grund av allergier och damm. Medan en annan pedagog anser att har man elever med särskilda behov i klassrummet kan det inte finnas böcker framme. På en annan pedagogs skola har de olika rum för olika aktiviteter, rummen är målade i ljusa färger. Hon anser att det inte ska finnas så mycket som distraherar eleverna och att allt material ska finnas tillgängligt i elevernas höjd. En pedagog betonar att framsidorna på böckerna ska vara exponerade och att elevernas egna texter ska sättas upp på väggarna. En pedagog har en boksnurra där böckernas framsida syns. Slutsatsen visar på att pedagogerna menar att det är viktigt att ha skönlitteratur synligt men att elevernas olika behov får styra hur mycket skönlitteratur som ska vara synligt.

3.6.9 Kompetensutveckling

När frågan ställdes om pedagogerna har fått någon kompetensutveckling, då det gäller att använda skönlitteratur vid barns läs- och skrivutveckling är det endast två av pedagogerna som fått detta erbjudande. Detta får en av dem genom att en bibliotekarie ger henne boktips genom att berätta stimulerande om böckernas upplägg och innehåll. En av pedagogerna svarar att det var rätt länge sedan hon fick kompetensutveckling men vid det tillfället gällde det vilka böcker som är lättlästa respektive svårlästa och vilken åldersgrupp dessa är lämpliga för. En pedagog är den enda som avböjt möjligheten till fortbildning, då hon kände att det inte var så länge sedan hon gått ut lärarutbildningen. Hon menade att den kunskapen skulle vara densamma som hon fått på lärarutbildningen. Slutsatsen är att behovet av

kompetensutveckling finns men att i undersökningsgruppen är det endast ett fåtal som fått kompetensutveckling. Detta visar på att pedagogerna behöver kompetensutveckling i hur man kan använda skönlitteratur på fler sätt för att främja läs- och skrivutvecklingen.

4. DISKUSSION

Vi börjar med att diskutera metoden för att sedan knyta samman litteraturen med det som framkommit i den empiriska undersökningen.

4.1 Metoddiskussion

Den empiriska undersökningen baseras på kvalitativa intervjuer. Nackdelen med att göra intervjuer är att respondenterna kan ge svar som inte är relevanta för undersökningen vilket gör det svårt att sammanställa dem. Vid den första intervju förde den undersökande forskaren ett öppet samtal där hon fyllde i frågorna där det passade. När denna intervju skulle transkriberas märkte vi en stor svårighet med det, så i resterande intervjuer har frågorna ställts i rätt följd för att underlätta sammanställningen. Vi valde att göra kvalitativa intervjuer som metod då detta ger bäst underlag för undersökningen. Vi har försökt att inte låta vår förförståelse för ämnet färga av sig då vi sammanställt intervjufrågorna. Kanske skulle vi ha haft en fråga till pedagogerna om de ansåg att det fanns andra sätt att utveckla barns läs- och skrivutveckling.

För att återknyta till problempreciseringen:

Hur upplever pedagoger som är verksamma i skolår 2 att de använder sig av skönlitteratur i barns läs- och skrivutveckling?

4.2 Teoretikers, *Lpo94* och *Kursplanens* syn på läs- och skrivutveckling

I undersökningen svarade alla respondenter att det är viktigt att använda skönlitteratur för att utveckla elevernas läs- och skrivutveckling. Upplever pedagoger att de använder sig av skönlitteratur i den omfattning som den refererade litteraturen förespråkar. Resultatet visar att det varierar mycket hur ofta respondenterna använder sig av skönlitteratur för att främja elevernas läs- och skrivutveckling. Smith (2000) påpekar att eleverna lär sig läsa genom att öva och att läsningen ska vara meningsfull. Den variationen som har setts i resultatet är att eleverna får olika mycket skönlitteratur i sin undervisning och vi håller med Jönsson (2007) i den pedagogiska grundtanken att skönlitteraturen ska vara central i undervisningen. Vi anser

att man kan använda skönlitteratur på många varierade sätt och att man inte ska begränsa sig utan det är bara fantasin som sätter gränser för hur mycket man kan använda skönlitteratur.

Vygotskij poängterar att det är den språkliga miljön som barnet växer upp i som är av betydelse för hur språket utvecklas (Lindö 2002). Vi menar att den språkliga miljön är avgörande för barnens språkutveckling och ju tidigare man börjar läsa skönlitteratur för barnen desto bättre är det. I resultatet kan man se att eleverna på olika sätt arbetar med skönlitteratur i skolan. Hur eleverna blir tillgodosedda i hemmet gällande den språkliga miljön är oviss då inte studien omfattar detta. Vygotskij (1995) anser att när man analyserar sagor, myter, legender och drömmar så får man hjälp att förstå dessa fantastiska skapelser som tagits från verkligheten och sen använt i fantasin. Genom skönlitteratur kan eleverna skapa sig egna bilder och tänka sig in i andra världar anser vi. Respondenterna menar att det är viktigt för eleverna att läsa eftersom det gynnar fantasin och de får uppleva andra miljöer i skönlitteraturen. I kursplanen står det att eleverna ”utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läser på egen hand och av eget intresse” (2002, s.96-97). Elevernas lust att läsa ökar om de finner att litteraturen är relevant och meningsfull för dem anser vi. Även i *Lpo94* (2006) lyfts det att varje elev ska kunna läsa och lyssna aktivt. En respondent använder sig av skönlitteratur endast en gång i veckan och det tror vi kan vara alldeles för lite för att främja lusten att läsa på egen hand och av eget intresse.

4.3 Diskussion om föräldrarnas betydelse vid läsning av skönlitteratur

Liberg (2006) anser att det viktigaste är att eleverna får ”delta i rikliga och språkliga rum” (s.147), vilket kan ske genom att eleverna får läsa skönlitterära böcker vid läs- och skrivutvecklingen. Enligt en del respondenter är det oerhört viktigt att föräldrarna är involverade i barnets läs- och skrivutveckling och undersökningen visar att alla respondenter tycker det är viktigt att stimulera eleverna att läsa skönlitteratur på fritiden. Jönsson (2007) gör avtal med föräldrarna där det står att eleverna ska läsa minst en halvtimme när de kommer hem för då utvecklar eleverna goda läsvanor i lugn och ro och detta är också vår åsikt. Vi undrar vad som händer med de elever som har föräldrar som inte är engagerade och läser för dem. Skolans ansvar är att se till att alla elever lär sig läsa och skriva. Kanske hade fler lärt sig läsa och skriva om de fått läsa skönlitteratur som är meningsfull för dem och att de får möjlighet till att lyssna på mycket skönlitterära böcker i skolan. Två respondenter arbetar i

perioder med ett projekt som heter en kvart om dagen. Då läser eleverna hemma med föräldrarna en kvart varje dag och föräldrarna får signera att de lyssnat på barnen när de läst, medan en annan respondent låter sina elever läsa hemma tio minuter om dagen. Två respondenter informerar på föräldramöten om hur viktigt det är att läsa för sina barn. En annan respondent påpekar även detta under utvecklingssamtalen och via brev till föräldrarna. Björk & Liberg (2004) poängterar att föräldrarna ska göras delaktiga genom att gemensamt diskutera hur läsning både i skolan och i hemmet fungerar för att inte hämma barnet i sin utveckling genom att säga att det läser fel eller gissar. Det viktigaste är att eleven har en uppfattning om innehållet i den text som den läst. Vi anser med stöd i resultatet att pedagogerna tycker det är viktigt att eleverna läser skönlitteratur men att det finns brister i kommunikationen med föräldrarna. Ett flertal av pedagogerna har inte berättat för föräldrarna hur de kan stötta och gå tillväga vid skönlitterär läsning med sitt barn. Risken är då stor att eleverna istället får en negativ uppfattning av läsning tillsammans med föräldrarna om tyngdpunkten läggs på fel sak att läsa rätt i texten istället för att återberätta innehållet. Värmon skriver om hur betydelsefullt det är att föräldrarna har en positiv inställning till skönlitteratur och att de fortsätter att läsa högt för sina barn trots att de kan läsa själv eftersom det inspirerar barnen till fortsatt läsning (Blomqvist & Wood 2006). Endast en pedagog påpekar att det är viktigt att föräldrarna fortsätter att läsa för sina barn, trots att de kan läsa själv.

4.4 Diskussion om hur pedagoger arbetar med skönlitteratur

I resultatet ser man att alla utgår från högläsning på något sätt. Ekström och Isaksson (2003) menar att eleverna inte blir lata läsare för att de får höra högläsning även när de lärt sig läsa själva. Alltså har vi lärare en viktig roll i skolan att läsa för eleverna så ofta vi kan för att hjälpa dem, dels de som inte får höra skönlitteratur hemma men också de som behöver lära sig hur en text fungerar. Det bidrar till att utveckla elevernas läs- och skrivutveckling. Chambers (1993) poängterar också hur viktigt det är för eleverna att varje dag få höra högläsning eftersom det hjälper eleverna att upptäcka hur texten är uppbyggd. De får ta del av hur meningsbyggnaden och skiljetecken för berättelsen vidare. En av respondenterna påpekar att det är viktigt att fortsätta att läsa för eleverna trots att de kan läsa själva, medan en annan respondent anser att genom högläsning lär sig eleverna meningsbyggnad och stavning. I den refererade litteraturen lyfts boksamtalens betydelse upp.

I resultatet kan man se att ingen av respondenterna använder sig av skönlitteratur för att diskutera böckernas innehåll och relevans tillsammans med eleverna. En respondent säger att det inte finns tid till att ha boksamtal men när hon har läsprojekt får eleverna diskutera den bok som de läst enskilt vilket de gör i grupper med andra elever som har läst samma bok. Det sättet att bokprata är bättre än att inte prata alls om skönlitteratur anser vi. Med det menar vi att pedagogerna ska ta till vara på alla sätt att samtala om skönlitteratur även om boksamtalet inte sker i Chambers anda för att främja olika sätt för att utveckla elevernas skrivning och läsning. En annan respondent pratar mycket med sina elever genom att använda sig av bilder då de inte har någon förståelse alls för texten i början av samtalet. Dessa elever har svenska A som bakgrund och har inte samma förståelse för texten som svenska barn. Chambers (1993) menar att elevernas förståelse för det lästa utvecklas genom boksamtal, vilket även Langer (2005) poängterar. Vi tror att elevernas utveckling hämmas när de inte får ta del av litterära samtal eftersom den ökade förståelse för det lästa uteblir. Samtidigt menar vi att det är en bra början att samtala om bilder för att så småningom utveckla diskussionerna till boksamtal.

Wagner (2004) berättar om ett annorlunda sätt att arbeta med boksamtal, där eleverna arbetar genom att vara faddrar till varandra vid läsningen. Eleverna avslutar läsningen genom att samtala om bokens innehåll. Fyra av respondenterna låter eleverna läsa för varandra men har inte något uppföljande boksamtal. Visst är det viktigt att eleverna får läsa för varandra men vi tycker att det är viktigt som pedagog att följa upp det som eleverna har läst. Att eleverna har förstått innehållet och att de kan utveckla sina tankar om det lästa och bearbeta klasskamraternas tankar. Slutsatsen i de undersökta grupperna blir att de inte får ta del av boksamtalets viktiga resonemang för att utveckla sin läsning och skrivning. Om respondenterna hade fått kompetensutveckling i hur man använder skönlitteratur för att främja elevernas läs- och skrivutveckling så hade de kanske fortsatt bearbeta fadderläsningen med boksamtal. Den enda kompetensutveckling som en respondent har fått är att det kommer en bibliotekarie som berättar om hur och till vem som böckerna är lämpade samt vad de handlar om på ett inspirerande sätt. Det är av stor vikt att det finns möjlighet att få kompetensutveckling så att utvecklingen hos pedagoger och elever inte stagnerar. Vi tycker att man skall ta tillvara på de tillfällen som kan hjälpa oss att hjälpa eleverna.

4.5 Diskussion om individuell, tyst läsning och berättarbok vid läsning av skönlitteratur

Fyra av respondenterna låter eleverna läsa tyst i olika omfattning. En respondent har tystläsning en halvtimme varje vecka, då klassen besöker biblioteket. Medan en annan låter eleverna läsa en timme i en skönlitterär bok, eleverna läser även tio minuter varje dag. En respondent låter eleverna läsa tyst varje morgon. Hos en respondent har eleverna en bänkbok som de läser en kvart ur varje dag. Det finns en respondent som låter eleverna läsa ur sin bänkbok när de är färdiga med en uppgift. Vi menar att de olika sätt som pedagogerna arbetar med läs- och skrivutveckling är bra men att man kan använda sig av flera olika sätt och inte låsa sig vid ett fåtal arbetssätt. De olika arbetssätten med skönlitteratur bidrar till att eleverna utvecklas i sin läsning och skrivning.

Jönsson (2007) säger att om eleverna får ha en bänkbok som de kan läsa i när de är färdiga med någon uppgift så är risken stor att eleverna inte uppfattar läsningen som något viktigt. Risken är stor att vissa elever aldrig får tid att läsa i sin bänkbok, då de inte hunnit bli färdiga med sina uppgifter som de har blivit ålagda att göra. Det finns de elever som verkligen behöver den här lästunden för att kunna utveckla läsningen och då finns det en brist planeringen anser vi. Är det då så att vissa elever sätter i system att inte göra färdigt sina uppgifter för att slippa läsa undrar vi. Om eleverna sätter detta i system så får de inte läsa lika mycket skönlitteratur som sina kamrater och detta resulterar i en sämre läs- och skrivutveckling. Enligt boken *Lyckas med läsning* (2001) anser de att det är viktigt att läsa ofta och mycket, alltså måste det avsättas tid för läsning i skolan varje dag. Detta håller även Alleklev & Lindvall (2000) med om. Författarna menar att "Barnen lär sig läsa genom att läsa"... (s.13). Resultatet visar att eleverna får alldeles för lite skönlitterär läsning i skolan, vilket styrks i den refererade litteraturen. Om skönlitteraturen hade använts mer regelbundet i undersökningsgruppen så hade eleverna varit längre komna i sin läs- och skrivutveckling menar vi. I resultatet av undersökningen var det ingen av respondenterna som använder sig av berättarbok i klassrummet. Jönsson (2007), Alleklev & Lindvall (2000) samt Wagner (2004) menar att om eleverna använder sig av berättarböcker blir de involverade i gemensamt läsande och berättande. Då ingen av respondenterna använt sig av detta i klassrummet missar man kanske en möjlighet att utveckla elevernas läs- och skrivutveckling. Det är vanligast att eleverna väljer en bok som en annan elev tidigare har läst, påpekar Chambers (1995). Han menar på att det verkligen lönar sig att låta eleverna prata om böcker, eftersom deras

entusiasm smittar av sig på varandra, vilket bidrar till att eleverna läser mer. Våra erfarenheter från vfu är att eleverna har fått välja vilken bok som skulle intressera dem mest och sen fått läsa den tillsammans med sina föräldrar. Dessa upplevelser när eleverna har fått berätta böckerna för sina kamrater har varit utvecklande. De har väckt nyfikenhet och lust hos kamraterna att läsa samma bok. En sådan undervisningsmetod där eleverna själva får välja det som intresserar dem, gynnar dem i läs- och skrivutvecklingen anser vi. En respondent låter eleverna skriva bokrecensioner och skriva läsloggbok för att kunna presentera böcker för varandra.

4.6 Diskussion om klassrumsmiljöns och bibliotekens inverkan

En av respondenterna hade på grund av allergirisken valt att ha alla böcker inne i skåp där eleverna inte kunde se dem. Langer (2005) menar att när läsning sker tillsammans med små barn så behandlas boken genom samtal om innehåll och utseende mycket enkelt. Två respondenter betonade vikten av att framsidan på boken ska exponeras för att locka eleverna till att vilja läsa dem. Där kan vi som pedagoger göra en stor insats genom att prata om böckernas framsida och diskutera hur viktig den är för att eleverna ska vilja läsa den. Jönsson (2007) löser detta genom att ha böckerna hängande på en tvättlina, synligt i klassrummet. Chambers (1995) poängterar att det är viktigt att ha olika läshörnor i klassrummet och de platserna ska vara avskilda i lugna hörn med lite kuddar och sittsäckar. Han menar att det är viktigt att göra läsplatsen mysig och hemtrevlig. Genom att utse vissa hörnor till läshörnor så visar detta eleverna att det är viktigt att läsa. Chambers anser att boken ska ha en lockande framsida och att den bör exponeras på annorlunda sätt. Det är ingen bra ide att sätta böckerna i boksnurror utan då är det bättre att använda sig av en hästsadel att presentera hästböcker på. Genom att exponera böckerna för eleverna kan man skapa ett större intresse som bidrar till att eleverna vill läsa mer skönlitteratur och då utvecklas deras läsning och skrivning. En av respondenterna använder sig av en boksnurra när hon ska exponera böckerna för eleverna. Vi anser att det är bättre att ha böckerna i en boksnurra där de är lättillgängliga, än att ha dem instängda i ett skåp på grund av allergirisk. Alla sätt att exponera böckerna anser vi bidrar till att väcka lust att läsa vilket i slutfasen gynnar läs- och skrivutvecklingen. Det är viktigt enligt Jönsson (2007) att det finns en central punkt i klassrummet och det har hon med hjälp av en gul matta. Den här samlingspunkten har hon för att pedagoger och elever ska ha en möjlighet att lyssna på varandra. Det som har framkommit vid intervjuerna är att det är viktigt att ha

skönlitteratur synligt i klassrummet. Det är endast två respondenter som har pratat om att det kan finnas andra faktorer som kan stimulera eleverna i deras läs- och skrivutveckling. Här ser vi en kunskapsbrist hos respondenterna då de har fastnat i sitt tänkande vilket förmodligen kan bero på att de inte fått möjlighet att utveckla sin kunskap om skönlitteraturens betydelse vid läs- och skrivutveckling. Pedagogerna hade haft möjlighet att utveckla sin kunskap inom detta område om de hade fått kompetensutveckling.

Den litteratur som används i skolan idag väcker inte elevernas läslust menar Liberg (2006). Ofta är det samma bok som hela klassen läser ur och givetvis passar dessa texter vissa elever men inte alla. Om respondenterna hade besökt kommunbiblioteket lite oftare så hade eleverna haft mer litteratur att välja av. Vi anser att eleverna kunde ha lockats till att läsa mer skönlitteratur om pedagogerna hade samarbetat mer med biblioteken eftersom bibliotekarierna besitter kunskap om skönlitteratur. Bibliotekarierna har läst mycket litteratur som kan locka eleverna till att läsa och detta resulterar i en ökad läs- och skrivutveckling. I resultatet kan man se att alla respondenter besöker skolbiblioteket minst en gång varannan vecka men att de inte besöker kommunbiblioteket mer än en gång per termin eller år. Två respondenter genomför inga besök alls till kommunbiblioteket. Alleklev och Lindvall (2003) besöker biblioteket tillsammans med sina elever var fjärde vecka och då får eleverna individuella boktips på skönlitteratur av olika svårighetsgrader. På det viset får pedagogerna gratis kompetensutbildning varje gång de är på biblioteket anser vi. Om pedagogerna utnyttjar denna kompetens som bibliotekarien delar med sig av gynnas elevernas läs- och skrivutveckling. Författarna säger att bibliotekens största roll idag inte är att låna ut böcker till eleverna utan att se till att det finns litteratur som täcker skolans vardag. Ingen av respondenterna har refererat till biblioteken i denna betydelse utan använder sig endast av skönlitteratur för att erbjuda eleverna ett meningsfullt läsande för att utveckla elevernas läs- och skrivutveckling. Ett anmärkningsvärt svar som en respondent gav när vi ställde frågan om de använder sig av skolbibliotekscentralen var att hon inte visste vad det var. I Lpo94 och i kursplanen så står det att pedagogens uppgift är att se till att eleverna får läsa texter av olika slag och förstå textens budskap. Det är viktigt att pedagogerna ser sin uppgift i skolan i ett kompetensutvecklande perspektiv och använder sig av alla de möjligheter som finns i vårt samhälle. Det kostar inget för pedagoger att använda sig av skolbibliotekscentralen så därför är det ett ypperligt tillfälle att utnyttja de resurser som står till vårt förfogande.

4.7 Diskussion om skönlitteraturens betydelse vid skrivning

Respondenterna använder på olika sätt skönlitteratur för att utveckla elevernas skriftspråk och alla använder sig av högläsning för att inspirera eleverna till eget skrivande. Mehlum (1995) menar att om eleverna får läsa skönlitterära texter så utvecklar de sitt skrivande eftersom de texterna som eleverna har fått ta del av speglas i deras skrivna texter. Vi menar att det är bra att utgå ifrån skönlitteratur när man ska skriva sina egna texter, då man kan få hjälp med berättelsens uppbyggnad. Vi tror att fantasin och bildspråket utvecklas genom skönlitteraturen. Det viktigaste är att eleverna skriver med flyt påpekar en respondent och hon lägger inte så stor tyngdpunkt på att rätta deras texter. Alleklev & Lindvall (2003) lägger däremot stor vikt vid stavningen när eleverna skriver sina texter men de poängterar att rättningen alltid sker tillsammans med eleven. Författarna menar att eleverna lär sig detta genom flitigt läsande. För att undvika att skrivlusten ska försvinna anser vi att det i början är viktigast att få igång elevernas skrivande och att man inte ska korrigera texterna allt för mycket. Några respondenter menar att skrivandet bygger på läsning och bidrar till en förbättrad stavning. En respondent anser att eleverna lär sig meningsbyggnad och stavning genom att läsa mycket. Vi menar att om eleverna får se hur ord och meningar är byggda genom att läsa mycket så automatiserar de orden och meningarna så småningom. Jönsson (2007) låter sina elever skriva från första dagen de börjar skolan. Vi anser att detta är ett arbetssätt som bidrar till att elevernas läs- och skrivutveckling får en gynnsam start. Skrivningen använder hon för att låta eleverna bearbeta tankar och för att berätta. Det anser vi vara ett bra sätt att börja elevernas skriftspråsutveckling på. Eleverna får bearbeta sina känslor skriftligt genom att beskriva dem. Alleklev & Lindvall (2003) använder sig av en läslogga tillsammans med eleverna och när eleverna svarat i läsloggan skriver de tillbaka och svarar på den skrivna texten. Läsloggbok används av en respondent men på ett annorlunda sätt genom att eleverna får presentera böcker för varandra i läsloggboken.

4.8 Diskussion om vem som väljer skönlitteratur och bokpresentation

Under vår Vfu har vi uppmärksammat att eleverna inte har någon större lust att läsa skönlitteratur och att de har problem med att välja vilka böcker de ska läsa när de är i biblioteket för att låna böcker. Eleverna får välja böcker från en boklåda hos en respondent

och när de sedan läst boken tipsar de varandra om böcker som de tyckte var intressanta. Chambers (1995) menar att det är vanligast att en elev lånar en bok som en annan elev tidigare har läst eftersom deras entusiasm smittar av sig på varandra, vilket bidrar till att eleverna läser mer. Vi anser att det är viktigt att använda sig av olika metoder som lockar eleverna till att läsa mer eftersom det utvecklar deras läs- och skrivutveckling. Bokpresentationer som eleverna får ta del av bidrar till att lusten ökar för att läsa annan litteratur. Om man låter olika personer välja ut skönlitteratur när eleverna ska läsa så får de ett större utbud. Då utvecklas deras läs- och skrivutveckling eftersom de läser olika sorts skönlitteratur. Vidare säger en respondent att hon har schemalagd individuell läsning av skönlitteratur varje morgon och att vid dessa tillfällen låter hon eleverna välja böcker själva. De får välja av de böcker som finns i klassrummet eller så får de ta med sig en bok hemifrån. Genom att låta eleverna ta med sig litteratur hemifrån får man en bredd på det som de kan välja att läsa vilket gynnar läs- och skrivutvecklingen.

Vi tycker att det är viktigt att ha kunskap om olika sorters skönlitteratur för att kunna hjälpa eleverna med deras bokval. Jönsson (2007) skriver att hon låter sina elever välja egna böcker till den individuella läsningen men hon väljer bok inför högläsningstunderna. En respondent presenterar böcker som hon har i klassrummet för sina elever och eleverna får skriva bokrecensioner och läsloggbok för att kunna presentera böcker för varandra. Kanske är det mer intressant att låna en bok som en klasskamrat läst och tycker är bra. Vi menar att det är viktigt att låta eleverna presentera böcker för varandra men att man kan variera genom att låta pedagogen, bibliotekarien och kanske en inbjuden författare berätta om böcker för dem. Om man är många som är involverade i elevernas bokval så ger detta en större bredd på utbudet menar vi och då kan man locka eleverna att läsa mer. Även Jönsson (2007) har gett sina elever en bok där de kan notera vilka böcker de har läst, genom att eleverna skriver ner sina bokval i boken får pedagogen möjlighet att stötta eleverna i deras utveckling både i val av böcker och i läsningen.

Björk och Liberg (2004) menar för att få eleverna intresserade av en bok kan läraren börja läsa högt ur en bok, vilket skapar nyfikenhet till att läsa boken. Författarna menar att eleverna ska få välja vilka böcker de ska läsa själva trots att de kanske väljer en för svår bok. De väljer kanske att titta på bilderna eller så ber de läraren att läsa boken högt, för att de sedan ska kunna läsa boken själv. Risker med detta tror vi kan vara att eleven låser sig i sitt val av böcker. Här gäller det att hjälpa eleven ibland att få läsa en bok som är av rätt svårighetsgrad.

Då utvecklas elevernas läsning och skrivning mest anser vi. I resultatet kan vi se att en respondent plockar in 15-20 böcker som hon berättar lite om för eleverna. För att ge eleverna en känsla av att den boken verkar spännande och tänka att den skulle jag vilja läsa. Genom att låna en klassuppsättning med böcker menar en respondent att eleverna kan läsa samma bok tillsammans och bearbeta den gemensamt. Liberg (2006) påpekar att om läraren lånar samma böcker till alla elever stimuleras inte läslusten hos varje enskilt barn. Författaren poängterar också att eleverna ofta får läsa de böcker som en viss författare tycker är lämplig för den åldern som eleverna befinner sig i, men det bidrar inte till läslust. Vi tror att det kan vara bättre att arbeta med en klassuppsättning än att utesluta skönlitteraturen ur undervisningen. Genom att använda samma bok till alla elever så utvecklas elevernas tankar då de diskuterar det som de läst. Alla elever har olika tankar och upplevelser om det som de läst och dessa tankar kan utveckla deras läsning och skrivning på ett positivt sätt menar vi. Chambers (2003) påpekar att om en elev väljer en bok till exempel av Enid Blyton och tycker så bra om den att han väljer att läsa flera böcker av samma författare och serie, så har eleven hamnat i ett så kallat "platt läsande". Han menar på att eleven avsägar sig lusten att utforska världen vidare vilket kan jämföras med tron att världen är platt och att läsaren inte kommer till att upptäcka att den är rund. Vi tror att om pedagogen har en bred repertoar av skönlitteratur kan man så småningom locka eleven att läsa något annat som bidrar till läsutvecklingen. Vidare menar Liberg (2006) om elevernas språk ska utvecklas så måste undervisningen anpassas till varje enskilt barn, då de befinner sig olika i utvecklingen. Vi menar att det är vår uppgift som pedagog att se till varje elevs enskilda utvecklingsnivå i arbetet med skönlitteratur och det styrks av läroplanen och kursplanen. Det ligger i samma anda som Jönsson (2007).

4.9 Kompetensutveckling

Få av pedagogerna har fått någon kompetensutveckling om skönlitteratur vid läs- och skrivutveckling under sina verksamma år. För att få glädje och gnista till att förnya sig anser vi att pedagogerna behöver utvecklas kontinuerligt. Skolledningen har ett ansvar menar vi, genom att fortbilda pedagogerna under studiedagar och anpassa utbudet efter det som pedagogerna har att rätta sig efter, alltså Lpo94 och kursplanen. Förmodligen finns det många olika utbildningsbehov på skolan och det finns trender i vad som är mest aktuellt att lära sig mer om. Ändå är det viktigt att det finns alternativ till de olika fortbildningsdagarna som anordnas. Lpo94 (2006) tar upp att den enskilda skolan ska utvecklas och genom att testa undervisningsmålen och utvärdera resultaten så kan skolan ständigt förnya sig. Genom att

prova nya metoder för att utvecklas mer så kan skolan utvecklas till att nå de uppställda målen som finns.

5. SAMMANFATTNING

Meningen med vår studie var att få veta hur pedagoger i år två uppfattar att de använder sig av skönlitteratur i elevernas läs- och skrivutveckling. Enligt Vygotskij så utvecklas språket i sociala sammanhang och det belyses även av Lpo94 och kursplanen. Vidare nämns skönlitteraturens betydelse vid läs- och skrivutveckling i Lpo94 och i kursplanen. Olika författare poängterar vikten av att använda sig av skönlitteratur i skolan. Läsningen och skrivningen går hand i hand och vi nämner olika arbetssätt som gynnar just läs- och skrivinläringen. En forskare som vi har lagt stor tyngdpunkt vid är Karin Jönsson och vi stödjer oss på hennes pedagogiska grundtanke i vårt arbete. Vi anser att denna grundtanke är något som vi kommer att stödja oss på även i vår framtida yrkesroll.

Respondenternas egen uppfattning är att det är mycket viktigt att använda skönlitteratur vid läs- och skrivutveckling men ändå kan vi i resultatet se en stor variation på hur mycket man använder skönlitteratur vid elevernas läs- och skrivutveckling. Vi anser att undersökningsgruppen använder sig alldeles för lite av skönlitteratur i läs- och skrivutvecklingen. Vi har presenterat olika metoder som pedagogerna kan använda sig av när de arbetar med skönlitteratur vid läs- och skrivutvecklingen. Ingen av pedagogerna har använt sig av boksamtal eller berättarbok vilket vi anser är en central del när man ska arbeta med elevers läs- och skrivutveckling.

Ingen av respondenterna använder sig av kommunbiblioteket mer än en eller två gånger per år och om man anser att det är viktigt att läsa olika sorters skönlitteratur kanske man kan försöka ändra sig och besöka kommunbiblioteket oftare. I undersökningen ser vi en brist i att man inte utnyttjar den kunskap som bibliotekarien besitter. Då går man miste om kompetensutveckling som pedagogerna kunde ha fått gratis. När vi gjorde intervjuerna besökte vi respondenternas klassrum och endast ett av klassrummen hade mycket skönlitteratur synligt. Det tycker vi är märkligt då alla respondenterna pratade om hur viktigt det var med skönlitteratur. Vi tycker att det skulle finnas mer utrymme för respondenterna att använda sig av skönlitteratur i undervisningen. Slutsatsen av den empiriska undersökningen är att pedagogerna behöver kompetensutveckling för att kunna vidareutvecklas i sin användning av skönlitteratur vid läs- och skrivutveckling.

Vidare forskning:

Det vi hade tyckt vara intressant att observera är hur miljön ser ut i olika klassrum. Är där skönlitteratur synligt och tillgängligt i klassrummet så att eleverna kan bli stimulerade till att läsa mer? En annan aspekt som vi blivit intresserade av under vår studie är att se hur pedagoger använder sig av skönlitteratur vid tematiskt arbete? Under studien framkom det att pedagogerna fått väldigt lite kompetensutveckling när det gäller att använda skönlitteratur vid elevernas läs- och skrivutveckling. Vi tycker att det varit intressant att undersöka om pedagogernas kunskap är tillräckliga för att eleverna ska uppnå de nya nationella målen som regeringen vill ska gälla från höstterminen 2008.

Referenslista

Alleklev, B. & Lindvall, L. (2000). *Listiga räven - läsinlärning genom skönlitteratur*. Stockholm.

ISBN: 91-7221-161-X

Alleklev, B. & Lindvall, L. (2003). *Listiga räven smyger vidare*. En bok för alla Stockholm.

ISBN: 91-7221-319-1

Björk, M. & Liberg, C (2004). *Vägar in i skriftspråket*. Natur & Kultur Stockholm.

ISBN: 91-27-72268-6

Blomqvist, C. & Wood, A. (2006). *Läs- och skrivundervisning som fungerar*. Natur och kultur Stockholm

ISBN 10: 91-27-72296-1

Chambers, A. (1993). *Böcker inom oss - om boksamtal*. Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm.

ISBN: 91-29-64542-2

Chambers, A. (1995). *Böcker omkring oss – om läsmiljö*. Norstedts Förlag AB Stockholm.

ISBN: 91-1-957331-6

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur Lund

ISBN: 91-44-01280-2

Ekström, S. & Isaksson, W. (2003). *Bildglädje och läslust*. Stockholm en bok för alla.

ISBN: 91-7448-993-3

Henriksson, L. (2000). *Bokpuffar - lekidéer kring bilderböcker för förskola och lägre skolstadier*. Stockholm en bok för alla.

ISBN: 91-7221-121-0

Jönsson, K. (2007). *Litteraturarbetets möjligheter - En studie av barns läsning i årskurs F-3* Holmbergs Malmö

ISBN: 978-91-976537-4-9

Langer, J A. (2005). *Litterära föreställningsvärldar*. Bokförlaget Daidalos AB Göteborg

ISBN: 91-7173-226-8

Liberg, C. (2006). *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Studentlitteratur Lund

ISBN: 91-44-04369-4

Lindö, R. (2002). *Det gränslösa språkrummet*. Studentlitteratur Lund

ISBN: 91-44-02359-6

Lyckas med läsning – Läs- och skrivinlärning i Nya Zeeland. (2001). Redaktör: Kerstin Jörgensen, Bonnier Utbildning AB Stockholm
ISBN: 91-622-3740-3

Mehlum, A. (1995). *Skrivundervisning*. Studentlitteratur Lund
ISBN: 91-44-47661-2

Nationalencyklopedin. (2007). [Elektronisk]. *Nationalencyklopedins Internettjänst, NE.se*
Tillgänglig:
<http://www.ne.se/jsp/customer/login.jsp>
[Läst 2/11-2007]

Patel, R. & Davidson, B. *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur Lund
ISBN: 91-44-02288-3

SAOL13 (2006). *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. Norstedts Ordbok

Skolverket. (2002). *Kursplan*. Fritzes Stockholm
ISBN: 91-38-37129-X

Skolverket. (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Fritzes Stockholm
ISBN: 91-85545-13-9

Smith, F. (2000). *Läsning*. Liber AB Stockholm
ISBN: 91-47-04984-7

Svenska språknämnden. (2000). *Svenska skrivregler*. Liber AB Stockholm
ISBN: 47-04974-X

Säljö, R. (2005) *Lärande & Kulturella Redskap*. Nordstedts Akademiska Förlag
ISBN:

Vetenskapsrådet. (2002). [Elektronisk]. *Forskningsetiska principer inom humanistiska samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig:
<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B%5D.pdf>
[Läst 25/11-2007]

Vygotskij, L. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Daidalos AB Göteborg,
ISBN: 91-7173-011-7

Wagner, U. (2004). *Samtalet som grund- om den första skriv- och läsutvecklingen*. Bonnier Utbildning AB Stockholm
ISBN: 91-622-6029-4

Bilaga 1

Intervjufrågor

1 Tycker du att det är viktigt att läsa skönlitteratur? Motivera.

2 Planerar du medvetet att arbeta med skönlitteratur?

3 Hur använder du skönlitteratur för att utveckla elevernas skriftspråk?

- Efter att ni läst skönlitterära texter, bearbetar ni dem skriftligt då?

4 Hur använder du skönlitteratur för att utveckla elevernas läsning?

5 Besöker ni skolbiblioteket och/eller kommunbiblioteket och isåfall hur ofta?

- Utnyttjar ni skolbibliotekscentralen?

- Har ni tillgång till att en bokbuss kommer till skolan?

- Om så är fallet, vem är det som lånar?

6 Bör skolan uppmuntra skönlitterär läsning på fritiden och isåfall hur?

7 Hur uppfattar du föräldrarnas betydelse när det gäller att stimulera eleverna till att läsa skönlitteratur?

8 Hur kan klassrumsmiljön bidra till elevernas läs- och skrivutveckling?

9 Har du som pedagog fått någon kompetensutveckling då det gäller att använda skönlitteratur vid barns läs- och skrivutveckling?